

PORNO -
TIL FORLYSTELSE OG BESVÆR

Camilla Rørtveit

VID vitenskapelige høgskole

Oslo

Masteroppgave

Master i sykepleie med et kommunehelsetjenesteperspektiv

Antall ord: 23859 ord

Dato for innlevering 1. februar 2022

Opphavsrettigheter

Forfatteren har opphavsrettighetene til oppgaven

År: 2022

Tittel: Porno – til forlystelse og besvær

Forfatter: Camilla Rørtveit

Veileder: Kari Glavin

Nedlasting for privat bruk er tillatt.

Sammendrag

Bakgrunn: Ungdom i dag starter i ung alder, og tilegner seg mye av kunnskap og informasjon om sex gjennom porno. Parallelt kritiseres seksualitetsundervisningen i skolen for at den er for lite relevant og for sent. Gjennom pornokonsumering adapterer ungdom enkelte holdninger og verdier som de tar med seg inn i det virkelige livet, og i sine relasjoner til andre. Dette kan føre til skjevutviklinger innen den seksuelle helsen for den enkelte ungdom, men også for samfunnet som helhet.

Hensikt: Denne studien vil se på hva som kjennetegner ungdoms konsumering av porno, og på hvilken måte pornokonsumering påvirker deres seksuelle helse og kommunikasjon rundt denne.

Metode: Det er gjennomført en kvalitativ studie med fem fokusgruppeintervjuer av ungdom i Oslo mellom 15 og 22 år. Gruppene var to rene jentegrupper, én ren guttegruppe og to blandede grupper med både gutter og jenter. Intervjuene ble transkribert og analysert ved hjelp av Aksel Tjoras Stegvisе Deduktive Induktive metode.

Funn: Funnene fra studien presenteres under tre hovedkonsepter: «Vitebegjær», «Sexpert» og «Pornutopia». Funnene diskuteres opp mot Ziehe's teorier om «den nye ungdomskulturen» og teorier rundt begrepet og følelsen skam, samt annen relevant forskning og litteratur.

Oppsummering: Ungdom lar seg påvirke av pornokonsumering. De opplever selv at de klarer å skille mellom sex og porno. samtidig sier jenter at de ikke opplever at gutter klarer å skille. Det er store forskjeller på hva som er formålet med pornokonsumering. Felles for alle er det at de etterlyser bedre seksualitetsundervisning i skolen, og begrunner det for å få et mer nyansert bilde på seksualitet og seksuell helse, og for å få et språk rundt det.

Nøkkelord: Pornokonsumering, seksualitetsundervisning, ungdom, sex, selvpresentasjon, skam, kjønn, seksuell helse, seksualisering

Abstract

Background: Adolescents today start at an early age to acquire knowledge and information about sex from pornography. At the same time, the sex education in school is criticized for being “too little, too late”, and not relevant. Through pornography consumption the adolescent adapts certain attitudes and values they bring with them into the real world, and in relations to other people. This may lead to a skewed development of the sexual health in the particular adolescent, but also in society as a total.

Purpose: This study will investigate what characterizes porn consumption amongst adolescents, and in what way pornography consumption affects their sexual health and communication around this.

Method: A qualitative study is conducted with five focus group interviews of adolescents in Oslo. The interviewees ranged in age between 15 and 22 years. The groups were two girl groups, one boy group and two mixed gender groups. The interviews were transcribed and analyzed using Akel Tjoras SDI method of analysis.

Findings: The findings from the study are presented under three main concepts: “Knowledge curiosity”, “Sexpert” and “Pornutopia”. The findings were discussed up against Thomas Ziehe’s theories on “the new adolescent culture” and theories on the term and feeling of shame, and other relevant research and literature.

Summary: Adolescents are affected by porn consumption. They believe themselves they are able to differentiate between sex and porn, though at the same time girls do not believe boys can. There are big differences as to what is the purpose of the consumption. One thing they all have in common is a call for better sex education in school and in thinking they will get a more nuanced picture of sexuality and sexual health, and a language for it.

Keywords: pornconsumption, sex education, adolescents, sex, self-presentation, shame, gender, sexual health, sexualization.

Forord

Når man omsider kommer til veis ende på en masteroppgave er det ikke lett å vite hva mer en skal fylle inn, men ei heller når en skal gi seg. Det har vært en lang og kronglete vei. Tidvis har det kjentes som å kjøre berg- og dalbane. Jeg er ikke like glad i berg- og dalbaner lenger nå, som da jeg var liten. Da kilte det i magen og var bare gøy! Det er fortsatt gøy, men noe mer kvalmende i enkelte lange, ugreie partier. Disse partiene kunne gjort at jeg sluttet å kjøre. Samtidig er det ofte de partiene som gjør det lille ekstra for opplevelsen, og som gjør at det fortsatt oppleves utrolig. Å skrive master er litt som å kjøre berg- og dalbane. Det er ikke like hvinende gøy, men de litt klarere øyeblikkene i det man når toppen, rett før det begynner å gå nedover, i loopen, og i det man sjangler ut etter endt tur kjennes alltid godt!

En hjertelig tusen takk må rettes til min alle tiders veileder Kari Glavin. Din raushet, fleksibilitet, tålmodighet og ikke minst ditt skarpe hode. Takk for at du aldri ga meg opp. Jeg hadde aldri kommet meg gjennom uten! Tusen takk!

En hjertelig tusen takk må rettes til min storesøster Tonje som har lest, kommentert og oppmuntret hele veien, til alle døgnets tider. Tusen takk!

Til min fantastiske familie: Nils, Eva, Jess og Petra. Dere er tålmodigheten selv. Takk for at jeg har fått lov til å gjøre dette! Fra nå av blir det bare lek og moro...

Og alle dere andre som har hjulpet meg underveis. Lest, kommentert, oppmuntret og heiet! Dere visste ikke hva dere gikk inn i dere heller da dere tilbød dere. Og ikke minst natten, hvordan hadde det gått uten...

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Oppgavens oppbygning.....	1
2	Bakgrunn	2
2.1.1	Problemstilling	4
2.1.2	Inklusjons- og eksklusjonskriterier:.....	5
2.1	Begrepsavklaring.....	5
2.1.1	Pornokonsumering.....	5
2.1.2	Seksuell helse	5
3	Teori.....	7
3.1	Thomas Ziehe	7
3.1.1	Den nye ungdomskulturen – kulturell frisetting og ekspropriering.....	7
3.1.2	Indre sammenbrudd	8
3.1.3	Økt refleksivitet	8
3.1.4	Gjørbarhet	9
3.1.5	Individualisering	10
3.1.6	Narsissistisk sårbarhet	10
3.1.7	Integrasjon	10
3.1.8	Marginalisering.....	11
3.2	Skam	12
3.2.1	Skam i seksuelle tenningsmønstre.....	13
3.2.2	Skam og seksuell seleksjon	14
3.2.3	Å skamme andre.....	15
3.2.4	Forskjell på kjønnene.....	15
4	Forskningsmetode og design	16
4.1	Forskningsintervju/fokusgruppeintervju som metode.....	16
4.1.1	Semi-strukturert intervju med intervjuguide	17
4.2	Forberedelser	18
4.2.1	Prosjektgodkjenning	18
4.2.2	Utvalg	19
4.2.3	Rekruttering.....	20
4.2.4	Informantene	21
4.3	Gjennomføring av intervjuer	22
4.4	Pilotintervju	23
4.5	Transkribering	23
4.6	Forskningsetiske overveielser	24
4.6.1	Forskningsintervju som metode	25
5	Analysen.....	26
5.1	Koding, kodegruppering og konseptutvikling	26
5.1.1	Tekstkondensering og koding	27
5.1.2	Kodegruppering.....	28
	Tabell med eksempel på analysemodell	29

5.1.3	Konseptutvikling.....	30
5.2.1	Validitet	31
5.2.2	Reliabilitet	31
5.2.3	Generaliserbarhet	32
6	Funn.....	33
6.2	<i>Vitebegjær</i>	33
6.2.1	Kunnskaps- og informasjonskilder	34
6.2.2	Oppdagelse.....	37
6.3	<i>Sexpert</i>	39
6.3.1	Sex og porno.....	39
6.3.2	Formål med pornokonsumering	40
6.3.3	Tabu	41
6.3.4	Avhengighet eller vane	42
6.4	<i>Pornoutopia</i>	43
6.4.1	Selvpresentasjon:	44
6.4.2	Seksualisering.....	45
6.4.3	Kjønning.....	47
7	Diskusjon	49
7.1	<i>Vitebegjær</i>	49
7.2	<i>Sexpert</i>	53
7.3	<i>Pornoutopia</i>	57
8	Oppsummering og veien videre.....	62
8.1	<i>Studiens styrker og svakheter</i>	62
8.2	<i>Oppsummering</i>	62
8.3	<i>Implikasjoner for veien videre</i>	63
	Litteraturliste.....	64
	Vedlegg 1 – meldeskjema NSD.....	70
	Vedlegg 2 - intervjuguide.....	73
	Vedlegg 3 - samtykkeskjema.....	75

1 Innledning

Dagens ungdom lærer i stor grad om sex fra pornografi (Albury, 2014). Porno fremstiller både menn og kvinner stereotypisk og endimensjonalt (Albury, 2014). Menn fremstår sterke, maskuline og tar styringen seksuelt, mens kvinner som regel er underdanige mannen. Hun er likevel alltid klar og villig til å ha sex med mannen med hans alltid store erigerte penis. Kvinnen viser sin villighet med åpen munn og stønning som tidvis kan forveksles med smerteskrik for det utrente øret. Kvinnene som figurerer i pornofilm er slanke med veldreid kropp, har store bryster, og stor, rund rumpe og kjønnsorganer helt uten hår (Albury, 2014; Dawson et al., 2020).

På samme måte som den typiske pornoskuespilleren stereotyperes, stereotyperes også den jevne pornokonsumerer; den godt voksne mannen som gjemmer seg bort i en mørkt rom og ser på ulovlig porno (Sveen, 2012, s. 146)- Ikke rart det er tabubelagt og vanskelig å snakke om porno.

Gjennom egen erfaring, som helsesykepleier i ungdom- og videregående skole, helsestasjon for ungdom, samt at jeg har jobbet som svarer på helserelaterte spørsmål på ung.no i et tiår, har jeg kommunisert med unge gutter og jenter om seksualitet og erfaringer. Noen forteller om det de har opplevd som krenkende, eller følt seg presset til å gjøre ting de ikke egentlig ønsket. Dette gjelder særlig jenter. Flere forteller at de har utført handlinger som de har opplevd krenkende. Jeg har også kommunisert med ungdom, gutter og jenter, som har komplekser for egen kropp og underliv. Felles for mange er det at de skammer seg over å innrømme at de har latt ting skje. Samtidig skammer de seg over at de synes det er vanskelig å være med på noe som tilsynelatende alle er med på. Endel av ungdommene peker på porno som årsak.

1.1 Oppgavens oppbygning

I kapittel én presenteres en innledning og en teaser for hvorfor denne oppgaven har vært viktig å skrive.

Videre presenteres i kapittel to, en bredere bakgrunn for valg av tema for denne oppgaven. Herunder presenteres hensikten med studien med problemstilling og en kort begrepsavklaring for essensielle begreper for oppgaven. Denne begrepsavklaringer er på ingen måte dekkende for hele oppgaven, og andre begreper som ikke avklares her blir forklart underveis i oppgaven. Det er likevel et bevisst valg å her inkludere noen begreper her, da de legger grunnlaget for forståelsen gjennom hele oppgaven.

Kapittel tre dekker teori som senere diskuteres opp mot funn. Her presenteres Thomas Ziehe's teorier om "den nye ungdomskulturen". Videre løftes begrepet og følelsen skam relatert til seksuell helse.

Kapittel fire dekker den metodiske delen av oppgaven. I dette kapittelet vises det til beskrivelse av litteratursøk som er gjort for å komme fram til annen relevant litteratur som gir bakgrunn for temavalg og problemstilling. Her vises til bakgrunn for valg av metodisk fremgangsmåte. Det redegjøres det for kvalitativ metode med fokusgruppeintervjuer, utvalget og rekrutteringsprosessen beskrives.

I det femte kapittelet beskrives analyseprosessen ved bruk av analysemodellen til Aksel Tjora (2018); stegvis deduktiv-induktiv metode (SDI).

Hovedfunnene presenteres i kapittel seks. Disse er organisert under tre konsepter: "Vitebegjær", "Sexpert" og "Pornutopia".

I kapittel syv diskuteres funnene fra studien opp mot problemstilling, teori som er presentert, og annen relevant litteratur.

I siste kapittel, kapittel åtte trekkes det et sammendrag av funnene og betydningen av disse. Videre pekes ut noen forslag til videre ettertanke, eller kanskje aller helst videre forskning på feltet.

2 Bakgrunn

Internett blir en stadig større del av barn og unges hverdag, og på tross av at vi vet at det gir en enorm fordel i tilgang på kunnskap og læring, må vi samtidig ta innover oss de negative og potensielt skadelige sidene ved økt internettilgang (Doornwaard et al., 2015; Löfgren-Mårtenson & Månsson, 2010; Mitchell et al., 2007; Peter & Valkenburg, 2016). Ungdom er nysgjerrige på sex og har behov for å utforske sin egen seksualitet (Bakken, 2018). Internett, inkludert porno, har blitt den fremste kilden for unge til informasjon om kropp og sex (Albury, 2014). Det er i tillegg en vanlig arena for seksuell utforskning samt utprøving av seksuelle grenser (Goldsmith et al., 2017; Hare et al., 2014; Korenis & Billick, 2014). Ifølge Medietilsynets «Barn og Medier undersøkelse» (2018) har de fleste unge egen smarttelefon med tilgang til internett og sosiale media. Træen et al. (2004) hevder at 90 prosent av alle mellom 15 og 91 har sett porno. Den danske rapporten “Unge, køn og pornografi i Norden - sluttrapport” (2006) viser at gjennomsnittsalder for å komme over porno første gang på internett er 11 år. Dette tallet antas å være relativt likt i hele Norden, og flere av de nordeuropeiske landene og deler av USA (Koletic, 2017; Revealing Reality, 2020). Barn og medier undersøkelsen av 2018 (Medietilsynet, 2018) viser at 42 prosent av alle ungdom i Norge mellom 13 og 18 år har sett nettporno. De fleste (sju av ti) sier de selv har oppsøkt porno på nett, mens én av tre oppgir at de har blitt vist porno av en venn. I undersøkelsen utført av Medietilsynet (2018) fikk ikke de under 13 år tilgang til å svare på spørsmål om sex eller pornorelaterte spørsmål (Medietilsynet, 2018). Barn og medier undersøkelsen (Medietilsynet, 2018) bekrefter rapporten fra Danmark om at gutter i større grad enn jenter ser porno. Prosenttallet er nesten tredoblet hos gutter i forhold til jenter (65 mot 22 prosent) (Medietilsynet, 2018). Pornhub (2018) som er en av verdens ledende leverandør av gratis porno på nett, informerer om at Norge ligger på 26. plass i verden, av land som surfer etter pornografisk materiale på internett (Pornhub, 2018). Dette viser at Norge er storkonsumenter av pornografisk materiale (Lightup; Medietilsynet, 2018).

Vi vet at ungdom har tilgang til pornografisk materiale via internett, det er gratis og lett tilgjengelig for alle. Vi vet også at ungdom i ung alder benytter seg av denne tilgangen på pornografisk materiale, og blir pornokonsumenter i varierende grad, avhengig av kjønn og alder. Antakelsen om at det er gutten og mannen som konsumerer porno, mens jenta og

kvinnen synes porno er ekkelt og støtende, er gjennomgående i mye litteratur (Johansson & Hammarén, 2007; Löfgren-Mårtenson & Månsson, 2010; Nøttestad et al., 2010). Flere studier hevder at i størsteparten av den lovlige pornoen man finner på nett, blir kvinnen objektivert og unge menn påvirkes negativt når det gjelder holdninger og relasjoner til kvinner (Albury, 2014; Attwood, 2010; Nøttestad et al., 2010; Skorska et al., 2018). Enkelte hevder sågar at pornoen man finner gratis og lett tilgjengelig på nett er direkte kvinnefiendtlig (Albury, 2014; Cole, 2019).

Samtidig med at pornoen blir lettere tilgjengelig og mer hardcore, leser man stadig oftere om nye seksuelle trender i samfunnet. Det skrives om sjokkerende seksuelle trender blant barn ned i 13 års alder som utsettes for seksuelle overgrep av jevnaldrende ungdom (Haram et al., 2021; Heggheim et al., 2021). Disse overgrepene avtales ofte på sosiale medier på forhånd, og unge møtes for ulike seksuelle avtaler, ofte i bytte mot gaver eller penger. Det at det omtales i media som overgrep skyldes at de unge som er med på dette, er under seksuell lavalder, samt at handlingene ofte inkluderer både kvelninger og til dels kroppslig skadelige hendelser. Media peker på pornokonsumering som årsak til at overgrepene kan være så grove hos så unge mennesker. De har en forståelse, fra porno, om at det er på den måten man skal ha sex.

I en spørreundersøkelse på ung.no (pr.30.12.2019) svarer seksten prosent (403 stemmer av 2593 unike svar) at de "kan føle press eller forventninger om å oppføre meg på en spesiell måte når jeg har sex". Sytten prosent (444 stemmer av 2593 unike svar) svarer at «jeg skulle ønske kroppen min så mer ut som i porno». Her var tallene ganske jevnt fordelt mellom kjønnene, med en liten overvekt av gutter som skulle ønske at kroppen var mer som i porno. Fjorten prosent (352 stemmer av 2593 unike svar) hevder at «jeg tror ikke porno har påvirket meg i det hele tatt». Forskning tyder derimot på at pornokonsumering påvirker ungdom og deres forhold til egen og andres kropp, tanker om seksualitet og holdninger til sex (Albury, 2014; Goldsmith et al., 2017). Særlig de to første utsagnene over; at ungdom kan føle press eller forventninger om å oppføre seg på en spesiell måte, og at de skulle ønske kroppen var mer som i porno, bekreftes i flere studier (Albury, 2014; Goldsmith et al., 2017). Ungdom av alle kjønn kan oppleve at porno utøver et visst press om å prestere kroppslig og seksuelt (Goldsmith et al., 2017).

Parallelt med at mange surfer porno, kritiseres seksualitetsundervisningen i skolen. Den er for dårlig, kommer for sent og gir for lite (Hind, 2016; Solheim & Kringstad, 2019; TNS, 2017). Undersøkelser som er gjort av Kantar TNS for Sex og Samfunn (2017), viser at ungdom opplever å sitte igjen med lite relevant informasjon etter seksualitetsundervisningen de mottar i skolen. Elevene rapporterer at seksualitetsundervisningen i stor grad har fokus på seksuelt overførbare infeksjoner og overgrep. Det er lite positivt fokus rundt sex og seksualitet. Videre er det et ønske fra ungdom at porno og «porno leseferdigheter» (oversatt fra engelsk porn literacy) inkluderes i seksualitetsundervisningen (Sundby & Sand, 2021). Seksualitetsundervisning er i den forrige regjeringen, Solbergregjeringens seksuell helseplan «Snakk om det - Strategi for seksuell helse (2017-2022)» (Helse og omsorgsdepartementet, 2017) lagt inn i læreplanen med kompetansemål i alle fag i grunnskolen. Til tross for at vi vet at det er så mange unge som ser porno, og oppgir å hente kunnskap fra porno, er ikke porno nevnt med et ord i denne strategien. I læringsplanverket (Utdanningsdirektoratet, u.å) finner man at «Folkehelse og Livsmestring» skal være et tverrfaglig tema i skolen, og skal dekke temaer som blant annet seksualitet og kjønn, fysisk og psykisk helse og mediebruk. I tillegg skal temaer som verdivalg, mellommenneskelige relasjoner grenser og relasjoner inkluderes (Utdanningsdirektoratet, u.å).

2.1.1 Problemstilling

Det finnes som vist over mye forskning på at pornokonsumering påvirker ungdoms seksuelle helse, og deres holdninger til sex. Hovedhensikten med denne oppgaven har vært å finne ut av hvordan ungdom tilegner seg kunnskap om sex, hvordan de bruker den kunnskapen de har tilegnet seg, og hvordan de kommuniserer den seg imellom, potensielt ulikt hos gutter og jenter.

I denne studien er det tatt utgangspunkt i følgende problemstilling:

«Hva kjennetegner ungdoms konsumering av porno, og på hvilken måte påvirker pornokonsum ungdoms seksuelle helse og kommunikasjon rundt den?»

2.1.2 Inklusjons- og eksklusjonskriterier:

Alle ungdommene som inkluderes i studien har selv oppsøkt porno på internett i noen grad. Alle informantene er over 16 år, og dermed over helserettlig myndighetsalder. Jeg har ikke undersøkt hverken før, under eller etter gjennomføring av intervjuene seksuell status eller preferanse ungdommene har, altså hvorvidt de selv har vært seksuelt aktive med en annen person, og hvorvidt en eventuell partner er av samme eller annet kjønn. Dette har heller ikke vært fokus i analysen.

2.1 Begrepsavklaring

2.1.1 Pornokonsumering

Med pornokonsumering menes det å søke etter, og se på pornografisk materiale, altså forbruke pornografisk materiale på internett eller andre plattformer (Lightup). Konsumeringen gjøres med et formål. Formålet for konsumeringen kan variere avhengig av ønske og behov for konsumenten. Med pornografisk materiale forstås bilder og video som er laget profesjonelt eller amatørmessig for å skape seksuell opphisselse av den som ser på. Videoene og bildene avbilder typisk seksuell aktivitet som masturbasjon, oral, vaginal og anal penetrasjon, samt nærbilder av genitalier (Peter & Valkenburg, 2016).

2.1.2 Seksuell helse

Verdens helseorganisasjon sier at den seksuelle helsen er en integrert del av ethvert menneskes personlighet (Weston & Coleman i Aars, 2021). Med andre ord dekker begrepet seksuell helse mer enn bare seksualiteten. Med seksuell helse legger jeg til grunn helse- og omsorgsdepartementet sin definisjon av seksuell helse (2017). «Seksuell og reproduktiv helse kan defineres som fysisk, mentalt og sosialt velvære relatert til seksualitet og reproduksjon». Avdeling for habilitering ved sykehuset i Telemarks (Holm et al., 2016) definisjon utdyper ytterligere «*du kan nyte kroppen din på en god og trygg måte. Seksuell helse er også tanker, følelser og drømmer*». Positiv seksuell helse innebærer

selvbestemmelse, mestring og råderett over egen kropp og seksualitet (Byrådsavdeling for helse, 2021).

3 Teori

Dette kapitlet tar for seg oppgavens teoretiske referanseramme. Først redegjøres det for den generelle teoretiske rammen for diskusjonen. Her ligger Thomas Ziehe (1994) teorier rundt den "nye" ungdomskulturen til grunn. Ziehe er valgt som teoretisk rammeverk fordi han i stor grad skriver om unge mennesker og hvordan disse forholder seg til det moderne samfunnet. Dette er relevant da ungdom i dag har nye referanserammer knyttet til kunnskapsinnhenting sammenlignet med foreldregenerasjonen. Man må se pornokonsumering i lys av kulturelle endringer i samfunnet. Videre vil jeg trekke inn endel teori rundt begrepet og følelsen skam, hvordan skam oppleves og brukes i forhold til seksualitet. Begrepene som tas i bruk innen de ulike teoriene underveis vil redegjøres for fortløpende.

3.1 Thomas Ziehe

Thomas Ziehe (f. 1947) er en tysk professor innen sosiologisk pedagogikk. Han er særlig kjent for sin forskning på ungdom og teorier rundt kultur (Fornäs i Ziehe, 1993, s. 8). Ziehe er i stor grad inspirert av Jürgen Habermas og Anthony Giddens hver for seg, samt marxistisk sosialiseringsteori (Fornäs i Ziehe, 1993, s. 8). Basert på sin brede forskning, har Ziehe utarbeidet teorier om ungdom, og beskrevet hvordan endringene i samfunnet har påvirket og endret ungdommens sosialisering (Skagen, 2018).

Begreper som kulturell frisetting og ekspropriering står sentralt i Thomas Ziehes teorier om ungdomskultur. I tillegg omtaler Ziehe den kulturelle frisetting med begrepene økt refleksivitet, gjørbarhet og individualisering. En nærmere forklaring på hva disse begrepene betyr og hvordan det kommer til uttrykk i denne studien kommer i delkapitler som følger.

3.1.1 Den nye ungdomskulturen – kulturell frisetting og ekspropriering

For å forklare den nye ungdomskulturen har Ziehe satt et skille før og etter 1970. Han omtaler tiden før 1970 som «skjebnesamfunnet», mens tiden som følger etter omtales som «valgsamfunnet» (Skagen, 2018). De siste fire tiårene har ført med seg store kulturelle og sosiale endringer i samfunnet, og særlig de siste 20 årene gitt større valgmuligheter og løsrivelse fra foreldrene med blant annet tilgang på internett og sosiale medier for å nevne

noe. Foreldrene og tradisjoner har ikke lenger like sterk innflytelse og påvirkningskraft på ungdommens sosialisering og identitetsskapelse (Skagen, 2018). Mye av den tradisjonelle verdiarven har gått tapt og ungdommene må selv skape seg en identitet. Med andre ord, hevder Ziehe (1994), har det skjedd endringer i selve ungdomskulturen og mentaliteten hos de unge. Ziehe (1994) omtaler dette som kulturell frisetting. Ungdom settes fri fra det tradisjonsbundne og får større muligheter til å skape sin egen identitet og verdier. Disse mulighetene og frisettingen har en dobbelhet ved seg på den måten at friheten samtidig kan oppleves belastende. Det legges nå samtidig større krav på den enkelte om å finne sin egen identitet, sitt verdigrunnlag, og verdi i selvet. Gjennomgående for denne «nye» typen ungdom i valgsamfunnet, er det at med tradisjonstapet kreves mer selvrefleksjon og verdivalg. Denne dobbeltheten refererer Ziehe til som kulturell ekspropriering.

3.1.2 Indre sammenbrudd

Denne dobbeltheten med frihet og muligheter på den ene siden, og samtidige krav og belastninger til den enkelte på den andre siden vil, hevder Fornäs (i Ziehe, 1993, s. 9), potensielt føre til et «indre sammenbrudd» hos ungdommen. Ziehe har pekt ut tre hovedtendenser i samfunnet som er påvirkende faktorer til det indre sammenbruddet: 1. Økt refleksivitet, 2. Gjørbarhet og 3. Individualisering. Jeg vil gi en nærmere forklaring på hva Ziehe mener under.

3.1.3 Økt refleksivitet

Økt tilgang på kunnskap gis ungdom en økt refleksivitet (Fornäs i Ziehe, 1993, p. 8). I dette ligger det at ungdom utsettes for en forutviten om verden som de ikke selv har erfart. De får et bredere handlingsrom for å fundere over og uttrykke egen identitet. Identiteten skapes på bakgrunn av erfaringer, ofte sekundærerfaringer som de har tilegnet seg for eksempel gjennom internett og sosiale medier (Fornäs i Ziehe, 1993, s. 9) Sosialisering i valgsamfunnet, hevder Ziehe, foregår i stor grad gjennom ulike medier, populærkultur og teknologi, altså gjennom en sekundærsosialisering (Øhra, u.å.). Alle «vet» alt, men har ikke nødvendigvis erfart alt selv. Med andre ord, ungdommen skaper seg verdier og holdninger basert på andres erfaringer, og erfaringer ungdommen selv enda ikke har gjort seg. Dette er også et faktum når det kommer til seksualitet. Vårt samfunn og kultur muliggjør det å

innhente informasjon om kropp, sex og seksualitet. Ungdommene har lært hvordan man skal ha sex, gjennom sekundærerfaringer. Problemet blir å skulle leve opp til forventningene til dem, også når det kommer til sex.

Samtidig som man løsriver seg og i større grad blir mer selvstendig i valgene sine, blir det for mange vanskeligere hevder Ziehe (1994), ettersom de blir stående med mer psykisk ustabilitet og en større indre tomhetsfølelse. Ungdom kjenner på en økt lengsel etter følelsesmessig engasjement og større oppmerksomhet på egen verdi som person. Mange opplever at de likevel ikke selv kan finne verdien i selvet sterkt nok, og søker bekræftelser fra kamerater og fellesskapet. Samtidig utvikler de forsvarsmekanismer for å beskytte seg selv. Dette viser til dobbelheten og eksproprieringen man utsettes for gjennom kulturell frisetting.

3.1.4 Gjørbarhet

En annen samfunnsmessig tendens Ziehe peker på i forhold til det indre sammenbruddet, omtaler han som "gjørbarhet". I dette begrepet legges det at det ikke er noe som er umulig og alt oppleves mulig å forme og endre (Fornäs i Ziehe, 1993, s. 9). Med muligheter følger også ansvar. Med økt kunnskap, moderne teknologi og tilgang på tjenester, har man mulighet til å forme seg selv til den versjonen av seg selv man ønsker. Dette kan skje digitalt; at man kan velge å utgi seg for å være en ganske annen person og personlighet enn den man er i sitt fysiske, og man kan gjøre det i ekstremvarianter. Man kan som ungdom kommunisere gjennom sosiale medier med meninger og holdninger i det offentlige rom, man ikke nødvendigvis vil ytre som person. Eller man kan også ta på seg en rolle eller karakter, i noen tilfeller for å lure andre. Dette har man sett i gjentatte saker i media den siste tiden. Et eksempel på dette er en 20 år gammel mann som lot som at han var en homofil personlig trener som kunne hjelpe unge jenter til bedre kropp, men måtte da se hvordan de så ut, og fikk over 25 unge jenter helt ned i 13 års alder til å kle av seg foran kamera (Braaten, 2018).

En annen måte "gjørbarheten" effektueres, er gjennom faktiske endringer av eget utseende og kropp, eller endring i livsstil og personlighet. Det har blant annet vært en økende trend de siste tiårene at folk, også ungdom legger seg under kniven for å endre på utseendet sitt, for bedre å "passe inn i flokken" (Bakken et al., 2018; Dolonen, 2011). I dette ser man igjen

dobbeltheten med kulturell ekspropriasjon av denne gjørbarheten. Ved at alt er gjørbart og formelig, er presset på den enkelte i forhold til prestasjon og selvpresentasjon større.

3.1.5 Individualisering

Den siste av de tre samfunnsmessige tendensene innen det indre sammenbruddet er den økende individualiseringen. Som begrepet tilsier, peker Ziehe (1994) her på at man i det nye samfunnet med økt mangfold og normalisering, må ta stilling til individuelle valg, på godt og vondt (Fornäs i Ziehe, 1993). Den enkelte møter kontinuerlig en strøm av forventninger til å utforme sitt liv, sin identitet og skape sine egne verdier. Samtidig som man må ta stilling til valgene og mulighetene man har, blir man også oppmerksom på alt man går glipp av, eller kommer til å gå glipp av. Noe som igjen kan føre til en økt bevissthet om individuelle brister, og økte beslutningskonflikter (Ziehe, 1994). Den enkelte må selv ta ansvar for beslutninger han eller hun gjør, og konsekvensene av disse.

Jeg har nå presentert Thomas Ziehes tre kulturelle hovedtendensene i samfunnet i forhold til kulturell frisetting og ekspropriering, som han hevder kan føre til indre sammenbrudd hos ungdommen. Under vil jeg greie ut for det Nygren (1987, s. 115) peker på som den psykologiske utfordringen for Ziehes nye ungdomskultur. Han refererer til dette som "narsissistisk sårbarhet".

3.1.6 Narsissistisk sårbarhet

Antakelsen om at den kulturelle fristillingen ligger til grunn for forandringene i subjektiviteten og ungdommenes psykiske struktur. På det psykologiske nivået beskriver Ziehe begrepet narsissistisk sårbarhet som hovedproblem (Nygren, 1987, s. 115). Ziehe peker på at ungdom i større grad enn før utsettes for to motsetningsfulle tendenser; integrasjon og marginalisering.

3.1.7 Integrasjon

På den ene siden av de motsetningsfulle tendensene Ziehe peker på, snakker han om integrasjon. I dette ligger det at ungdom i større grad enn før utsettes for krav, forventninger og vurderinger. Dette kan mange unge kjenne seg igjen i for eksempel fra skolen, der det er om å gjøre å få best mulig karakterer for å komme videre i den retningen

man ønsker seg. Det samme gjelder på mange måter også når det kommer til vennskap, utseende og sex. Den enkelte skal prestere på så mange ulike plan, gjerne samtidig. Ungdommene har en opplevelse av at det kreves mer av dem for å være en god venn, kjæreste eller sexpartner.

3.1.8 Marginalisering

Den andre siden av de motsetningsfulle tendensene på det psykologiske nivået Ziehe beskriver, handler om marginalisering. Ved at kravene til ungdommen er høyere med tanke på prestasjon, kan for eksempel skolen samtidig oppleves som en «oppvaringsplass» i påvente av å inkluderes i arbeidslivet og de voksnes verden. I den seksuelle sammenheng kan man her tenke seg at det er viktig å se ut, eller te seg på en spesiell måte for å oppnå den statusen man ønsker seg og lengter etter. Den intense ventingen fører samtidig til en lengsel etter å få fri fra maset og kravene som henger over dem. Ungdommen lengter etter et sted å være seg selv og være i fred, både fysisk, og symbolsk (Nygren, 1987, s. 115). Man kan tenke seg at det kan oppleves enklere for mange å trekke seg tilbake til gutte- eller jenterommet. Tiden der kan bedrives på sosiale medier, eller man kan ty til pornokonsumering og på denne måten få tiden til å gå, samtidig som man oppnår en selvtilfredsstillelse.

Nygren (1987, s. 120) forklarer Ziehes tanke om narsissistisk sårbarhet, og at denne kan tjene som nøkkel for å forstå ønsker, redsel og følelser når det kommer til ungdom. I det narsissistiske legger han her at det er «avgjørende med en relasjon til andre for å på et kompensatorisk sett fylle opplevelsen av sitt selv med et positivt innhold» (Nygren, 1987, s. 117). Selvet er avhengig av å få bekreftelse utenfra. Ziehe hevder alle mennesker har narsissistiske tendenser, men at for den senere generasjons ungdom har tendensene bikket over til å bli en «forstyrrelse». For å forsterke de narsissistiske trekkene har ungdom behov for, og er på søken etter opplevelser med resonans fra omverdenen for å kjenne at de virkelig lever, de er avhengige av bekreftelse og «likes».

Parallelt med denne sårbarheten utvikler de ulike forsvarsmekanismer for å beskytte sitt sårbare jeg. To hovedstrategier her er å undertrykke egne handlinger og utvikle et passivt forhold til omverdenen (Nygren, 1987). På den måten slipper man å bli kritisert da redselen for nedverdiggelse eller å dumme seg ut er sterk. Den andre strategien er utviklingen av en

beskyttelse av selvet, som faktisk kan misoppfattes som åpenhet. Strategien går ut på å hele tiden unngå å være entydig; man er åpen for det meste, men ikke markere noe standpunkt.

Jeg har i denne første delen av teorikapittelet gjort rede for Thomas Ziehes teorier rundt den nye ungdomskulturen. Jeg har trukket fram hva han ser på som fordeler og ulemper for ungdommene som vokser opp i vår tid, og hva de må forholde seg til på kulturelt og psykologisk nivå for å håndtere utfordringene i samfunnet. I denne neste delen av teorikapittelet vil jeg se på skam som en følelse og begrep, og hvordan skam påvirker ungdommen.

3.2 Skam

Seksualitet og seksuell tenning finnes naturlig og som en medfødt kapasitet i nesten alle mennesker og har gjort det gjennom alle tider (Almås & Benestad, 2017). Seksualiteten er det som har sørget for at forplantningen har bragt oss videre som rase gjennom generasjoner, altså en nødvendighet for å føre menneskeheten videre. På samme tid har seksualitet også i stor grad med nytelse å gjøre.

Samtidig har seksualitet i historisk sammenheng, i stor grad vært knyttet til skam (Almås & Benestad, 2017; Aakvaag, 2018, s. 141). Seksualitet og identitet blir ofte koblet sammen. Skam defineres som: "en sterkt ubehagelig følelse av å ha vist en nedverdiggende side av seg selv, og dermed avslørt seg selv som et mislykket, udugelig eller umoralsk individ" (Teigen, 2019). Solbergregjeringens «Snakk om det! Strategi for seksuell helse» (Helse-og omsorgsdepartementet, 2017) ønsker «å bidra til et åpent og inkluderende samfunn der mangfold anerkjennes og tabuer, skam, fordommer og stigmatisering knyttet til seksualitet motvirkes.»

Helene Flood Aakvaag (2018) er en norsk psykolog med doktorgrad i skyld og skam etter traumatiske hendelser. Hun hevder (Aakvaag, 2018) at skammen ikke bare er negativ, men at det i mange tilfeller er nødvendig for å ikke opptre nettopp skamfullt. Skammen fungerer på den måten at den, som definisjonen av skam beskrevet over, trekker oppmerksomheten vår mot hvordan vi fremstår og hvordan andre reagerer på oss. Skammen kan brukes positivt ved at man bruker reaksjonene på egen fremtreden til å moderere atferden vår. Dette forutsetter selvsagt at den atferden vi har fremvist faktisk er noe å skamme seg over.

Frønes (2002 s. 9) forklarer det som at skam dermed er noe som er avhengig av relasjoner. Veldig ofte derimot, og kanskje særlig forbundet med seksualitet, er skammen lite hensiktsmessig og ofte rett og slett en feil følelse å ha. Noe som kan påvirke selvbildet, selvfølelsen og den seksuelle helsen negativt. For hvem definerer egentlig hva som er skamfullt?

3.2.1 Skam i seksuelle tenningsmønstre

Med seksuelle tenningsmønstre menes det som tenner seksualiteten og gjør at en blir kåt. Almås and Benestad (2017, s. 183) peker på at seksualiteten i stor grad er så lik og gjenkjennelig mellom de fleste mennesker, og at man på bakgrunn av det kan kalle den normal seksualitet. De som kjenner på avvik fra denne oppfattede og således aksepterte seksualiteten, som liker og tenner på andre ting enn det som oppleves som normalt, vil kunne kjenne på en skam i forhold til egen seksualitet. Noe av det som i særdeleshet fører til/fremkaller skam i seksualiteten, er seksuelle tenningsmønstre. Vi er redd for å føle oss som seksuelle avvikere.

Ettersom skammen er forankret i relasjoner (Frønes, 2002) vil den også kunne påvirke identitet og selvbilde. Samtidig er det lite språk rundt seksualitet som er akseptert i daglig tale, man snakker ikke mye om seksualitet med andre. Seksualiteten er noe som er personlig og unntatt fellesskapet. Snakker man høyt om seksualitet, risikerer man reaksjoner fra andre. En særlig risiko ligger det i å bli påført skam fra andre om det man snakker om ikke oppfattes som innenfor innen den normale og den aksepterte seksualiteten.

Almås and Benestad (2017, s. 183) hevder det kan late til at det er tilfeldigheter som preger den veien tenningen tar. Endel har med seg gode opplevelser fra barndommen som de fant nytelse i, og som ved tilfeldigheter også kan gjenfinne. For eksempel, skriver Almås and Benestad (2017, s. 183), kan en som tenner på å bruke bleier i voksen alder, ubevisst ha lært å nyte bleier som barn. Sjelden går man likevel og spør foreldrene om sammenhengen. Det kan derfor være vanskelig å konkludere med at det er en sammenheng mellom tidligere opplevelser og tenningsmønstre.

Større åpenhet i samfunnet gir også mulighet for større seksuelt mangfold, på godt og vondt. Internett gir oss større tilgang på seksuelt materiale, både i tekst, lyd og bilder.

Oppsøker man seksuelt innhold på internett, kan man finne et fellesskap. På internett risikerer man heller ikke å bli sykeliggjort eller fordømt; man blir ikke påført noen direkte skam. I noen tilfeller kan også fellesskapet overføres til den virkelige verden (Almås & Benestad, 2017, s. 183).

3.2.2 Skam og seksuell seleksjon

Charles Darwin trekker fram i «The descent of man» av 1871 (i Tunstad, 2003) seksuell seleksjon innen evolusjonsteorien som er svar på en måte for arten å føre den beste, og mest overlevelsedyktige individet innen arten videre. Han snakket om hannpåfuglens fjærpryd som en måte å vise seg fram for hunnpåfuglen. Den hannpåfuglen med flottest fjær blir oppfattet som mest attraktiv blant hunnpåfuglen og får formere seg.

Denne teorien er i stor grad overførbart til menneskeheten. I dagens ungdomskultur er det ikke uvanlig at man eksperimenterer med sex med ulike partnere som man ikke nødvendigvis er i et romantisk forhold med. For å bli den som noen velger, den seksuelt selekterte om man vil, er det viktig å fremstå fra sin beste side. Unge jenter og gutter gjør sitt ytterste for å fremstå som mest mulig attraktiv ovenfor den, eller de, de ønsker å ha sex med (Aakvaag, 2018, s. 141).

De fleste unge er opptatt av å skulle fremstå bra, og «ha gjort alt riktig» under akten. Årsaken til dette kan være, hevder Aakvaag (2018, s. 141) at man står i fare for at partneren fra det seksuelle møtet man hadde skal devaluere seksuelle prestasjoner. For mennesker generelt, men ungdom i særdeleshet, kan det være vanskelig å snakke om seksualitet på en åpen og ærlig måte (Almås & Benestad, 2017, s. 316). Fra vi er små blir vi lært opp til at sex og seksualitet er et privat anliggende. Man lærer blant annet at man ikke skal ta på seg selv så andre ser, og at det er noe som tilhører privatlivet. Etterhvert som man blir eldre og eksponeres for et på mange måter seksualisert samfunn, åpner man mer opp og snakker kanskje ganske åpent om sex med noen mennesker, som den nærmeste vennegjengen. På tross av det, kan det under samleiet oppleves vanskelig å spørre og forklare til den andre hva man liker og ikke liker. Før erfaring forhåpentligvis gjør oss trygge med egen seksualitet og i seksuelle relasjoner, er det vanskelig å ta den risikoen å vise den sårbarheten som kan kreves for å slippe seg fri og nyte sexen (Aakvaag, 2018, s. 141).

3.2.3 Å skamme andre

Man kan skamme seg, men man kan også skamme andre, eller med andre ord påføre andre skam. Et begrep som har gjort seg gjeldende internasjonalt er ordet “slut-shaming”. Dette begrepet ble lansert og introdusert av den amerikanske feministen og forfatteren Leora Tanenbaum (2015 i Aakvaag, 2018, s. 143). Begrepet vokste fram basert på intervjuer hun hadde gjort med jenter og kvinner i USA som opplevde å forsøke å stå i balansekunsten mellom å være sterke, fremgangsrike og kunnskapsrike kvinner som var sofistikerte og sexy. Om de ble oppfattet som *for sexy* overskygget det raskt andre kvaliteter og de ble oppfattet som slutty; billige eller horete (Aakvaag, 2018, s. 143). I utgangspunktet kan man si at det gjelder begge kjønn. Man har de siste årene, kanskje særlig etter at den populære ungdomsserien SKAM ble vist på TV (2016), hørt begrepet “fuckboy” brukt om gutter som ligger med mange jenter. Likevel er det en viss kjønnsforskjell når det kommer til det å skamme andre seksuelt. Der gutter blir kalt fuckboy blir det oftere enn ikke, oppfattet og tolket som et kompliment. Jenter som derimot ligger med flere gutter blir slut-shamet på en negativ måte, og ofte kalt horer (Aakvaag, 2018).

3.2.4 Forskjell på kjønnene

Stereotypien, sier Aakvaag, er den skamfulle kvinnen og den skamløse mannen, i det hun viser til forskning som peker på at det jevnt over litt, dog signifikant, mer seksuell skam å finne hos kvinner enn hos menn (Aakvaag, 2018, s. 147). Når man ser på innholdet i hva menn og kvinner, gutter og jenter skammer seg over innen seksualitet, viser Aakvaag (2018, s. 146) til en svensk studie, gjort på en videregående skole. Her kommer det fram at forskjellen på skammen mellom kjønnene ligger i at «gutter oftere skammes for å ha minoritetslegning, mens jenter skammes for å ha sex» (Aakvaag, 2018, s. 146).

I denne siste delen av teorikapittelet har jeg sett på hvordan skam som følelse og begrep knyttes opp mot samfunnet generelt og opp mot seksuell helse i særdeleshet.

4 Forskningsmetode og design

I dette fjerde kapittelet presenteres den metodiske delen av oppgaven. Her vises til valg som er gjort av fokusgruppeintervjuer som kvalitativ metode for å oppnå funnene. Det vil beskrives hvordan det er gått fram for å velge forskningsintervju som metode. Videre hvordan jeg har lagt opp intervjuene som semi-strukturerte intervjuer med intervjuguide. Det beskrives hvordan nødvendige forberedelser til intervjuene ble foretatt i form av å søke prosjektgodkjenning hos norsk senter for forskningsdata (NSD) og utvelgelsesprosessen av deltakere til intervjuene. Det redegjøres for inkluderingskriterier for å være med i studien, samt rekrutteringsprosessen. Senere i kapittelet beskrives gjennomføringen av intervjuene, inkludert et pilotintervju for å prøve ut intervjuguiden. Transkriberingsprosessen beskrives, og til slutt i kapittelet redegjøres for etiske overveielser og metodekritikk.

Ved gjennomgang og analysering av råmaterialet har det utkrystallisert seg noen begreper. Disse begrepene har jeg gjort et bredt søk på i Oria og google scholar i hovedsak: porno, pornografi, pornokonsum, internett, seksuell helse, unge, ungdom, kroppspress, kroppsbilde, selvpresentasjon og skam. Tilsvarende engelske begreper til søk er porn, pornography, internet, IPV (internet pornography viewing), sexual health, sexual behaviour, SEIM (sexually explicit Internet material), adolescent, young adult, youth, body image, self-image, self-perception, self-presentation og shame.

Kvalitativ metode er en vitenskapelig metode som egner seg og gir forskeren mulighet til å få kunnskap om menneskers erfaringer, meninger og holdninger rundt et tema (Johannessen et al., 2016; Malterud, 2017). Måten denne kunnskapen innhentes på kan være i intervju eller observasjon, med eller uten deltakelse (Malterud, 2017). I denne studien har jeg valgt å bruke kvalitativ metode med semistrukturerte intervjuer som verktøy da formålet er å undersøke hva ungdom selv erfarer og mener om hva som kjennetegner ungdoms konsumering av porno, og på hvilken måte pornokonsum påvirker deres seksuelle helse og kommunikasjon rundt den.

4.1 Forskningsintervju/fokusgruppeintervju som metode

Ut ifra problemstillingen der jeg ønsket å se på hva som kjennetegner ungdoms konsumering av porno, og på hvilken måte pornokonsum påvirker ungdoms seksuelle helse

og kommunikasjon rundt den, var kvalitativ metode med intervju hensiktsmessig. En intervjustudie vil gi et større og bredere empirisk grunnlag enn for eksempel spørreskjema ettersom intervjusituasjonen gir informantene større frihet til å uttrykke egne tanker (Johannessen et al., 2016). Ved å bruke intervju som metode vil forskeren få tak i nyanser i ytringer og meninger som intervjuobjektet har, Ved å bruke en intervjusituasjon har man også muligheten til å stille oppfølgings spørsmål dersom man ønsker utdyping av spesielle tema (Johannessen et al., 2016, s. 145).

Fokusgruppeintervjuer er spesielt godt egnet å bruke når man ønsker svar på hvordan en gruppe tenker rundt erfaringer, holdninger eller synspunkter de har opp mot et tema (Malterud, 2017). Fokusgruppeintervjuer i samtale rundt hvordan pornokonsumering påvirker ungdoms seksuelle helse og holdninger, var en egnet metode fordi jeg da kom tett på informantene, samtidig som de kunne spille på hverandre og ha en samtale rundt tema.

4.1.1 Semi-strukturert intervju med intervjuguide

Kvalitative intervjuer kan gjennomføres på ulike måter. I denne studien har det vært et mål å få tak i ungdoms egne tanker, følelser og erfaringer rundt tema. Det har vært viktig at ungdommene har opplevd å kunne prate fritt, men samtidig føle seg ivaretatt. Intervjuer med åpne spørsmål og der informantene kan prate fritt vil generere store mengder råmateriale. En av vanskene kan være at materialet blir for stort og uoversiktlig. Å bruke en intervjuguide vil være hensiktsmessig for forskeren. Forskeren vil på den måten lettere kunne styre intervjuprosessen noe slik at materialet blir lettere å strukturere.

Forut for utarbeidelse av intervjuguiden har jeg tilegnet meg mye kunnskap om temaet ved å lese mye litteratur på pornokonsumering og hvordan ungdom påvirkes av dette. Etter å ha jobbet mange år i videregående skole, har jeg også hatt mye seksualitetsundervisning, samt mange individuelle samtaler med ungdom om porno, seksualitet og seksuell helse. Ut av kombinasjonen av litteratur og erfaring, har jeg trukket fram noen elementer jeg har bygget videre på for å utarbeide intervjuguiden (se vedlegg 1) (Kvale et al., 2009). Målet med intervjuguiden har vært å forsøke å formulere gode, åpne spørsmål for å hente fram ungdommenes egne følelser og opplevelser rundt tema, samtidig har jeg forsøkt å avgrense tema uten at det forhindrer informantene i deres refleksjoner (Johannessen et al., 2016).

Å bruke en intervjuguide hjalp til å strukturere intervjuet, temaene og spørsmålene. Å bruke en intervjuguide gjorde det også lettere å ivareta at alle intervjuobjektene/ungdommene i alle fokusgruppene i stor grad utsettes for de samme spørsmålsformuleringene. En intervjuguide gir sammenlignbare data, noe som gjør det lettere analysere data i etterkant.

Intervjuguiden min besto av syv potensielt progressive hovedoverskrifter som starter med presentasjon av intervjuer, introduksjon til temaet og videre tema med undertema og spørsmål, før avrundning og avslutning. Jeg skriver potensielt progressive fordi, målet med å bruke en intervjuguide ikke er å følge guiden slavisk og få besvart alle spørsmålene, men å skape en naturlig progresjon i intervjuet med god overlapp mellom emnene (Johannessen et al., 2016). Gode spørsmål i en intervjuguide skal være enkle, nøytrale, åpne og fokuserte og spørsmål som kan omfatte sensitive områder bør unngås (Dalen, 2013). Intervjueren bør være åpen for å være fleksibel i forhold til intervjuene, og være villig til å justere guiden underveis dersom det viser seg hensiktsmessig (Kvale og Brinkmann, 2015).

4.2 Forberedelser

4.2.1 Prosjektgodkjenning

For å gjennomføre forskningsintervjuer der det fremkommer personopplysninger og objektet kan identifiseres direkte eller indirekte, må det søkes godkjenning hos norsk senter for forskningsdata (NSD) for å sikre at «...data om mennesker og samfunn kan hentes inn, bearbeides, lagres og deles trygt og lovlig...» (Norsk senter for forskningsdata, 2021). I prosjektskissen til studien beskrev jeg forskningen jeg ønsket å gjennomføre.

Hovedmålet med oppgaven ville være å finne svaret på «Hvordan tenker ungdom i Oslo at pornokonsumering påvirker deres seksuelle helse?». Prosjektskissen ble godkjent med meldeskjemanummer 722194 hos NSD (se vedlegg 1).

Ettersom tema for studien er av sensitiv, og potensielt utleverende art, diskuterte jeg med min veileder hvorvidt det var behov for å søke regional etisk komité (REK) om godkjenning. Etter en telefonsamtale utført av veileder og prosjektansvarlig professor Kari Glavin, med REK kom vi fram til at det ikke var behov for å søke til REK.

4.2.2 Utvalg

Utvalget og utvelgelsesprosessen i en kvalitativ studie forløper seg annerledes enn i en kvantitativ studie da det er det relative mangfoldet eller bredden i utvalget som er viktig i den kvalitative studien, og ikke først og fremst det kvantitativt store, relativt homogene utvalget (Blystad i Foss & Ellefsen, 2005, s. 80). Homogent utvalg, hevder Krueger (1988 i Johannessen et al., 2016, s. 146), kan være en fordel for lettere å få til god kommunikasjon i gruppa. På den ene siden kan det i denne studien påvirke validiteten av studien dersom utvalget blir for snevert/for homogent og ikke representativt for ungdomspopulasjonen i Oslo (Nyeng, 2012, s. 109). På den annen side er dette en kvalitativ studie; jeg er ikke ute etter generaliserbare funn, men at funnene skal ha en overføringsverdi (NESH, 2021). Forut for gjennomføring av fokusgruppesamtaler hevder Johannessen et al. (2016, s. 115) det er viktig å ta stilling til hvor mange samtaler man skal gjøre og hvor mange deltakere i hver gruppe man skal intervjuer. Det vanlige er enten minigrupper med 3-5 informanter, eller ordinære samtaler med minimum 6 i hver gruppe. Gruppeintervjuer gjennomføres som regel med personlig oppmøte. Johannessen et al. (2016, s. 115) peker på mange fordeler ved å intervjuer i minigrupper, jeg ønsket likevel å gjennomføre tre intervjuer med 6-8 respondenter i hver gruppe. Ved å intervjuer i ordinær gruppestørrelse er det større sannsynlighet for å få til gode diskusjoner i gruppa, det er mindre sjanse for at enkeltindivider vil fremstå som eksperter, eller at noen ikke vil si noe eller samarbeide med andre (Johannessen et al., 2016, s. 115). Videre vil det å intervjuer i ordinær gruppestørrelse i følge Johannessen et al. (2016, s. 147) sannsynligvis «avdekke en bredde av synspunkter, holdninger, erfaringer og fortolkninger», som igjen vil kunne føre til en større involvering fra deltakerne selv. Det vil være større rom for utveksling av ideer og erfaringer mellom deltakerne. Dersom man får samtalen til å flyte godt vil også intervjueren få en enestående mulighet til å fange opp informasjon og opplevelser intervjuobjektene utveksler seg imellom. Språket har en tendens til å bli mer naturlig og flytende for informantene (Johannessen et al., 2016, s. 115). Målet var å inkludere én gruppe med bare jenter, én med bare gutter, og én blandet gruppe med gutter og jenter sammen. I tillegg til alder var det avgjørende inklusjonskriteriet at respondentene hadde sett porno på nett. Jeg ønsket å ha rene kjønnsgrupper, og en blandet gruppe for å se om sammensetningen av kjønn ville ha noe å si for hvordan kjønnene kommuniserte ulikt seg imellom over temaet. For å best

mulig besvare problemstillingen ville jeg gjøre fokusgruppeintervjuer av ungdom over 16 år i videregående skole i Oslo. Det at det er over 16 år gjør at det er helseerettslig myndige, samtykkekompetente, samtidig som de er over seksuell lavalder (Helsenorge, u.å). Ved at de skal være elever i videregående skole gjør at alderen ikke er høyere enn 21 år. Dette kan også være en fordel for studien da erfaringene de har ligger nært i tid.

4.2.3 Rekruttering

Rekruttering av deltakere til studien var ment å i hovedsak skje gjennom andre helsesykepleiere og andre ansatte i videregående skoler i Oslo. Det ble tatt direkte kontakt med helsesykepleiere og andre ansatte (rådgivere og lærere) på videregående skoler i Oslo, som jeg kjenner fra tidligere. En slags annonse til ulike sosiale medier plattformer (Facebook, Instagram og Snapchat) ble også opprettet og sendt ut til de samme helsesykepleierne, lærere og rådgivere som de kunne dele på sosiale medier plattformer de administrerte for å rekruttere deltakere. Dessverre førte ikke dette fram i ønsket grad, og det var få henvendelser fra ungdom som ville stille til intervju. Én spurte om det var et betalt oppdrag, men ville ikke være med da det ble informert om at "lønnen" kun var snack og drikke under intervjutiden. Særlig ble det opplevd vanskelig å rekruttere gutter til intervju. Løsningen ble derfor å ta direkte kontakt med ungdom som var kjent for intervjueren fra tidligere, fra skoler jeg hadde vært tilknyttet og spurte om de hadde venner eller kjente i aktuell alder som kunne tenke seg å stille. Også venner og kjente med barn i aktuell alder ble kontaktet og forespurt om interesse for å være med på intervju. I tillegg ble det tatt kontakt med elevrådsledere på utvalgte skoler. Disse synes temaet var interessant, og ønsket å hjelpe til å rekruttere ungdom til intervjugruppe. På denne måten ble det rekruttert noen ungdommer, og snøballen begynte å rulle (Johannessen et al., 2016, s. 119). Respondentene satte selv raskt sammen en gruppe bekjente som kunne tenke seg å bli med på intervju. Det kunne være folk de kjente godt, eller folk de gikk på skole med, uten å kjenne særlig godt. Utvalget ble derfor en relativt homogen gruppe, men som oppfylte inklusjonskriteriene om å være elever i videregående skole i Oslo over 16 år, og som hadde konsumert pornografisk materiale på nett. Til tross for at de ble opplevd særlig vanskelig å rekruttere gutter til intervju, sto ikke guttene som ble inkludert i studien tilbake for å snakke åpent rundt tema.

De ungdommene som ble rekruttert og takket ja til å bli med i studien ble i henhold til personopplysningsloven (Christoffersen et al., 2015) informert om rammene rundt intervjuet, at det ble tatt lydopptak, hvor lenge opplysningene ville oppbevares, og på hvilken måte, hvem som ville ha tilgang på opplysningene (lydopptakene), at informasjonen ville anonymiseres og at det var mulighet for å trekke seg fra studien på et hvilket som helst gitt tidspunkt. Denne informasjonen ble gitt muntlig på begynnelsen av hvert intervju. Det ble da også innhentet skriftlig samtykke fra hver enkelt (se vedlegg 2) i henhold til forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora NESH (2021).

4.2.4 Informantene

Det ble til sammen intervjuet 32 ungdommer, fordelt på 5 ulike grupper. To av gruppene var blandede grupper med gutter og jenter i samme gruppe, med henholdsvis 7 og 4 deltakere i gruppene. I gruppa med 7 var 2 gutter og 5 jenter. I den andre gruppa var det 4 deltakere, to gutter og to jenter. I tillegg var det to grupper med jenter på henholdsvis 6 og 7 stykker i gruppa. Gruppa med 6 jenter var pilotgruppa. I siste gruppa var det 8 gutter. Informantene er i skjemaet under delt inn i gruppene sine, og anonymisert.

Gruppe 1	Gruppe 2	Gruppe 3	Gruppe 4	Gruppe 5
Pilot – 6 jenter	7 jenter	8 gutter	2 gutter 5 jenter	2 gutter 2 jenter
J1P	J1J	G1G	B11J	B21J
J2P	J2J	G2G	B12J	B22G
J3P	J3J	G3G	B13J	B23G
J4P	J4J	G4G	B14G	B24J
J5P	J5J	G5G	B15G	
J6P	J6J	G6G	B16J	
	J7J	G7G	B17J	
		G8G		

Tabell med informantoversikt

Alle informantene oppfylte inklusjonskriteriene som er at de har sett på porno på nett, én eller flere ganger. I tillegg er de fleste over 16 år, og går eller har nylig gått på videregående skole i Oslo. To av ungdommene i gruppe 4 var på intervjutidpunktet kun 15 år, men da de selv ønsket å delta i studien ble det innhentet samtykke til å delta fra foreldrene. Tre av jentene i pilotintervjuet er 21 år, og er ferdige med videregående skole. De er dessuten fra en kommune som grenser til Oslo, og har ikke gått på videregående skole i Oslo. De ble

likevel valgt å inkluderes i studien da de var nær i alder, altså ganske nylig hadde gått ut av videregående skole, og de geografiske forskjellene var minimale. Innad i gruppene var deltakerne relativt likt i alder, med kun 1-2 års aldersforskjell mellom alle. Dette gjalt alle gruppene, bortsett ifra piloten der tre var, som nevnt 21 år, mens to var 17 år.

4.3 Gjennomføring av intervjuer

Gjennomføringen av intervjuene skulle vise seg noe utfordrende på grunn av Covid-19, og som et alternativ til å møtes fysisk i gruppe ble det undersøkt muligheten for å eventuelt gjennomføre intervjuene digitalt. Det skulle likevel vise seg at alle intervjuene lot seg gjennomføre fysisk. Dette ses som en fordel da endel av innholdet i kommunikasjonen, og dermed funn, trolig ville vært mistet dersom intervjuene ble gjennomført digitalt (Malterud, 2017). Det var naturligvis viktig å ivareta smittevernregler i forhold til Covid-19.

Pilotintervjuet, som jeg beskriver nærmere under, ble gjennomført i juni – 20. De øvrige fire intervjuene ble gjennomført i perioden august –20 til oktober -20. Fokusgruppene ble rekruttert fortløpende og etterhvert som de ble rekruttert, ble det avtalt tid og sted for gjennomføring av intervjuet. Intervjuene ble gjennomført i skjermede rom på offentlige steder for på den måten å ivareta tryggheten for respondentene ved at det var på offentlig sted, og samtidig sørge for at ingen kunne observere eller lytte til innholdet i samtalene (NESH, 2021). Hvert av de fem intervjuene ble tatt opp på lydfil. Hvert av opptakene varte fra mellom 43 minutter til 1 time og 20 minutter, og jeg satt igjen med tilsammen 5 timer og 14 minutter lydopptak. Jeg valgte å anonymisere intervjuene allerede i starten av intervjuet. Informantene fikk tildelt et nummer ved start av intervjuet og informantene adresserte hverandre stort sett med nummer. Der de likevel brukte navn, valgte jeg å anonymisere allerede i transkripsjonen. Dette gjaldt også for skolenavn og annet. Informantene ble allerede ved rekruttering informert om at intervjuet var ulønnet, og kun påskjøntes med enkel servering med snacks og drikke under intervjuet. Man kan tenke seg at det å gjennomføre intervjuer i rene gutte- og jentegrupper om pornokonsumering kan utarte seg noe ulikt. Ved å i tillegg ha to blandede grupper, med gutter og jenter sammen kan det være naturlig å tenke at det bød på utfordringer. Min opplevelse, som intervjuer, er at samtalene fløt godt og naturlig i alle tre konstellasjoner av gruppene.

4.4 Pilotintervju

Jeg ønsket å prøve ut intervjuguiden for å sikre god kvalitet i intervjuene, og gjennomførte derfor et pilotintervju. På denne måten fikk jeg også samle erfaring som intervjuer, og kunne justere frekvensen av innblanding samt finjustere intervjuguiden (Johannessen et al., 2016; NESH, 2021).

Jeg valgte å transkribere teksten fra dette pilotintervjuet før jeg gikk videre med de neste intervjuene for å gjennomgå egen rolle som intervjuer og videre vurdere eventuelle behov for å justere intervjuguiden ut ifra hvordan intervjuet hadde forløpt. Ettersom pilotintervjuet var langt og med mange intervjuobjekter opplevde jeg transkriberingsprosessen som svært krevende, både med tanke på tid og mentalt arbeid. Det var likevel en særdeles verdifull prosess og opplevelsen av mestring og belønning var uvurderlig.

Jeg opplevde å sitte igjen med en opplevelse av at pilotintervjuet ble av god kvalitet, med mange gode svar og interessant materiell. Jeg synes intervjuguiden jeg hadde utarbeidet fungerte godt, og valgte å ikke gjøre endringer i guiden selv om spørsmålene tidvis kom i en annen rekkefølge enn slik de er nedfelt i guiden. Ettersom pilotintervjuet ble bra, valgte jeg å inkludere det i studien.

4.5 Transkribering

I etterkant av intervjuene ble innholdet i intervjuene transkribert. Det betyr at alle lydfilene med intervjumateriale som jeg hadde, ble skrevet ned, ord for ord. Hensikten med å skrive intervjuene inn som tekst, var å gjøre intervjuene mer håndgripelige, strukturerte og mer egnet som analysemateriell (Kvale et al., 2015).

Til tross for at transkribering av intervjuer er en tidkrevende prosess, valgte jeg å utføre transkriberingen selv. Ved å selv utføre transkriberingen, fikk jeg nytt gjenhør med intervjuet. Jeg opplevde det som en viktig del av intervjuprosessen ettersom man allerede her starter en fortolkning av data. Hvordan man transkriberer teksten; vektlegger ordene, hvor man setter punktum, komma og andre kommentarer, vil ha betydning for hvordan teksten tolkes og analyseres i etterkant (Kvale et al., 2015), Ved å selv transkribere teksten,

kunne jeg i større grad også sørge for å anonymisere informantene og på den måten ivareta personvernet til den enkelte (Kvale et al., 2015). Etter å ha transkribert intervjuene, hørte jeg igjen på nytt, samtidig som jeg leste gjennom transkribert tekst for å sikre at jeg hadde fått med alt innholdet. I denne nye gjennomhøringen ble jeg igjen satt inn i samtalene, sjargongen og stemningen som var viktig for hvordan intervjuet forløp. Det å selv transkribere intervjuene var for meg også en god måte å få oversikt over dataene. Til tross for at den transkriberte teksten er direkte nedfelt fra samtalene, er gjengivelsene noe svekket da man mister endel informasjon om stemmeleie, ansiktsuttrykk, kroppsspråk, gester og intonasjon som man får gjennom samtale (Kvale et al., 2015; Malterud, 2017). I denne nye gjennomhøringen ble jeg igjen satt inn i samtalene, sjargongen og stemningen som var viktig for hvordan intervjuet forløp. Etersom intervjuene var lange, utgjorde dette mye transkribert tekst. Totalt satt jeg igjen med et hundretalls sider med transkribert materiale.

4.6 Forskningsetiske overveielser

I all forskning bør forskningsetiske retningslinjer ligge til grunn (NESH, 2021). Dette er særlig viktig i forskningsintervjuer. Det er viktig å ivareta informantene, som i noen grad blottstiller noe av seg selv, og sørge for å unngå skadevirkninger i form av integritetskrenkelser. En risikerer å trå over informantens grenser ved å stille inngående spørsmål eller grave i tematikk som informanten vegrer seg for. Det er også mulighet for å vekke sterke emosjoner hos deltakeren(e) som krever oppfølging i etterkant. Ved rekruttering til intervju, og umiddelbart forut for oppstart av intervju, ble informantene opplyst om at dersom det var behov eller ønske om flere samtaler i etterkant av intervjuene, ville jeg kunne bistå i å sette informantene i kontakt med en annen helsesykepleier, eller andre som kunne bistå. Dette var også avklart med helsesykepleier som hjalp med rekruttering der det var tilfelle. Jeg opplevde likevel ikke at noen uttrykte at de hadde behov for oppfølging i etterkant. Hvorvidt de selv har oppsøkt noen hjelpeinstans i etterkant er ukjent for meg.

I tillegg til muntlig informasjon om eventuelt behov for oppfølging i etterkant fikk alle informantene generell informasjon om studien, om bruk av lydopptak og oppbevaring av dette, anonymisering og alle ble informert om samtykkeerklæring og mulighet for å trekke seg fra studien. Dette er påkrevd i henhold til Den nasjonale forskningsetiske komité for

samfunnsvitenskap og humaniora NESH (2021). Allerede i oppstart av intervjuet anonymiserte jeg deltakerne, også ovenfor hverandre der de ikke var kjent med hverandre på forhånd, ved å tildele deltakerne et nummer. Alle deltakerne er referert ved nummer, og eventuelt med kjønn der det har vært relevant, i presentasjon av funnene.

4.6.1 Forskningsintervju som metode

Det å bruke intervju som metode medfører i seg selv endel utfordringer når det gjelder viktige etiske overveielser å ta hensyn til, og kan i tillegg ha påvirkning på utfallet av funnene. Flere hensyn må vurderes i intervjuene jeg har gjennomført. Blant annet har jeg intervjuet rene jentegrupper og rene guttegrupper, men jeg har også valgt å intervju gutter og jenter sammen i to av gruppene. Muligens kan man tenke seg at samtalene innad i sammensetningen av gruppene gir ulike utfall for funn. Mitt generelle inntrykk var at både guttene og jentene i de blandede gruppene snakket like fritt, åpent og ærlig som i de rene gutte- og jentegruppene. Dette bekreftes på mange måter også med funnene som presenteres under, at ungdom synes det er greit å snakke åpent om sex, samtidig som flere av guttene påpeker at de helst ikke snakker om porno sammen med jenter.

Et annet aspekt med gruppeintervjuer som jeg har grunnet ved, er om respondentene muligens opplevde det flaut eller skamfullt å fortelle at de hadde snakket med helsesykepleier eller andre voksne for råd og hjelp i forhold til seksualitet. Særlig var det gutter som sa at de aldri hadde snakket med noen. Kanskje kunne en annen type samtale, for eksempel intervjuer med én og én gitt et annet utfall i forhold til at flere hadde vedkjent at de hadde søkt hjelp. På den annen side er det lite relevant for denne studien da jeg her har vært ute etter hvordan pornokonsum påvirker ungdoms seksuelle helse.

Det å gjennomføre intervjuer i seg selv når det kommer til tematikk som seksualitet og ikke minst pornokonsumering, er også et aspekt å være oppmerksom på. Seksualitet og porno kan være et sensitivt og flaut tema for mange, og særlig siden de selv er midt i puberteten og i utviklingen av egen seksualitet og identitet. Å skulle intervju ungdom, både gutter og jenter, rundt så potensielt sensitivt, flaut og privat tema vil jeg som voksen muligens kunne virke ledende og i verste fall fordomsfull. Jeg var oppmerksom på dette, og gjorde mitt ytterste for å motvirke dette. Jeg har forsøkt å møte alle ungdommene åpent og imøtekommende.

5 Analyse

I dette femte kapitlet vil jeg gjennomgå analyseprosessen. Jeg viser her til bakgrunnen for valg av analysemodell der jeg i hovedsak tar i bruk Aksel Tjoras stegvise deduktive induktive metode (SDI). Jeg viser trinnene i analyse for utformingen av hovedkonseptene gjennom tekstkondensering, kodegruppering og til slutt utforming av konsepter.

I kvalitativ forskningsmetode, finnes det ifølge (Johannessen et al., 2016, s. 161) ingen fasit på analyseformen. I skandinavisk helsefaglig forskning er det likevel to analysemodeller som særlig har gjort seg gjeldene i kvalitative studier. Dette er grounded theory og fenomenologisk analyse, som senere er tilpasset som systematisk tekstkondensering av Den nasjonale forskningsetiske komité for medisin og helsefag (NESH, 2021) . En slags kombinasjon av disse to hovedmodellene er Tjoras (2018) Stegvis-Deduktiv Induktiv analysemodell (SDI). Metoden er utarbeidet for å kvalitetssikre og systematisere kvalitativ forskning (Tjora, 2018). Dette gjøres ved å foregripe forskningsprosessen stegvis, først trekke empirinær mening fra rådata (induktiv) og oversette dette til koder. Videre sikres kvaliteten av kodene ved å teste de gjennom å definerte kontrollspørsmål for å sikre at de svarer til empirien. Dette steget i analysen kan man tenke seg er en deduktiv prosess ettersom man her har en tilnærming som slutter seg fra en generell regel for å forklare enkelthendelser (Tjora, 2018, p. 14). Kodingen skal være empirinær, for så å stegvis arbeide teori inn i kodegrupper og konsepter induktivt, som kvalitetssikres ved å teste ut teorien opp mot empiri (deduktivt). For meg har det vært viktig å holde fast ved det ungdommene selv har formidlet gjennom intervjuene. Denne empirinære måten å analysere fram funn fra intervjuene har derfor virket logisk.

5.1 Koding, kodegruppering og konseptutvikling

For å gjøre dataene fra intervjuet håndterbare, og samtidig trekke ut det som er relevant for problemstillingen, må data kondenseres, tematiseres og kodes (Christoffersen et al., 2015, s. 124-127). Under beskrives fremgangen av tekstkondensering, koding og til slutt konseptutviklingen.

5.1.1 Tekstkondensering og koding

Første del av analyseprosessen var å trekke ut empirinære utsagn for koding. I SDI modellen er det avgjørende at kodene ligger så nært opp til empirien som mulig, og aller helst med såkalt «in vivo» koding, der man bruker begreper som allerede finnes i datamaterialet. Sitatene ble ført inn i et Excel-skjema og av de fem intervjuene fikk jeg frembrakt et hundretalls empirinære sitat. For å jobbe videre med materialet, slik at det ble håndterlig og klargjort for analyse og drøfting, måtte de empirinære sitatene igjen kondenseres ned i koder og kodegrupper før det utkrystalliserte seg noen konsepter. Etter at alle sitater fortløpende ble listet opp etter hvert intervju var blitt transkribert, ble essensen trukket ut av sitatet og står seg som koder. For å sørge for at det som blir sagt blir mest mulig nøyaktig ivaretatt, og at således den faktiske meningen av innholdet videreføres, er det viktig at kondenseringen av teksten er mest mulig lik det ungdommene selv har uttrykt. Såkalte «in vivo» ord og uttrykk, altså det intervjudeltakeren selv sier ivaretas og overføres i den kondenserte teksten (se vedlegg 3 for eksempel på analyseformat). Tjora (2018) beskriver denne delen som essensiell i den induktive delen av SDI modellen. Poenget, forklarer Tjora (2018, s. 36-37) med å vektlegge denne induktive fasen av analysen, er at ved å ivareta deltakerutsagn, er det mindre sjanse for at forskeren tar med seg den forutinntatte forventningen og teori inn i analysen. Induktiv betyr her at det utvikles generelle sammenhenger ut fra intervjuene (Tjora, 2018, s. 14). Dette muliggjør at kodene vil ligge tettere opp mot empirien, og utviklet på bakgrunn av data snarere enn teori, hypoteser eller planlagte temaer som trekkes med fra en intervjuguide. Koding etter SDI modellen innebærer at kodene i seg selv ikke egner seg til sortering av data (Tjora, 2018). De fungerer mer som en kortversjon av empirien med et konsentert og empirinært innhold av det intervjuobjektet sier. I dette ligger det at de ferdige konseptene fra data foreløpig ikke er bestemt, men at man vil kunne bruke kodene fristilt fra sitatene i det videre analytiske arbeidet. For å undersøke at kodene jeg hadde funnet faktisk var empirinære, utførte jeg i henhold til Tjora (2018) en deduktiv test av hver enkelt kode, ved å stille to spørsmål:

1. Kunne jeg ha laget koden før kodingen? Og 2. Hva forteller bare koden (alene)?

Ettersom svaret på første spørsmål var nei, og at spørsmål to gjenspeilet konkret innhold fra intervjuet, altså det som faktisk ble sagt i intervjuene, oppfylte kodene jeg hadde funnet

gode koder i henhold til stegvis-deduktiv induktiv metode(Tjora, 2018). Kodetesten, forklarer Tjora (2018, s. 46) er å regne som deduktiv ettersom man beveger seg fra kode tilbake til empiri, for å sjekke ut at koden ikke kunne vært laget før kodingen.

5.1.2 Kodegruppering

Neste trinn i analysen er å gruppere kodene inn i grupper basert på tematisk sammenheng (Tjora, 2018). Som tidligere vist, genererte de fem intervjuene et hundretalls sitater og koder. Gjennom kodegrupperingen fikk jeg samlet de kodene som var sammenfallende tematisk. Måten grupperingen av kodene foregikk på, var å trekke ut den indre konsistensen av koden, og plassere de tematisk sammenfallende kodene i samme gruppe. Hvis de ikke gjorde det, måtte det opprettes en ny kodegruppe. Kodingen og kodegrupperingen var en formidabel jobb som krevde mye tid og nøyaktighet. Jeg satt fortsatt igjen med et titalls kodegrupper, men materialet opplevdes mer oversiktlig og håndterbart. Av disse kodegruppene fikk jeg også gruppert endel koder inn i en restgruppe som jeg veide mindre relevante for å besvare problemstillingen for oppgaven. Av de titalls kodegruppene jeg hadde utviklet, testet jeg alle kodene igjen; at de hadde blitt plassert i riktig gruppe, altså innholdet var tematisk sammenfallende, og at de samtidig var tydelig avgrenset opp mot andre grupper (Tjora, 2018, s. 52). Et fåtall koder ble regruppert. Jeg satt da igjen med ti kodegrupper:

1. Kunnskaps- og informasjonskilder
2. Oppdagelse
3. Sex og porno
4. Formål med pornokonsumering
5. Tabu
6. Avhengighet eller vane
7. Selvpresentasjon
8. Seksualisering
9. Kjønnning
10. Kast

Tjora beskriver at kodegrupperingsprosessen som hovedregel vil danne utgangspunktet for hva vi ønsker å ha som hovedtemaer i analysen. I kodegruppe ti plasserte jeg kodene som jeg måtte utelate da disse i liten grad var relevante for å besvare problemstillingen for oppgaven. Materialet var klart til å tas over i neste fase av analysen, nemlig konseptutviklingen.

Empirisk sitat/transkripsjon	Empirinær kode	Kodegruppe	Konsept
Jeg tror jeg synes det hadde vært ti ganger verre fordi akkurat det med, eller det føler jeg fordi ihvertfall når jeg runker, det føler jeg det er veldig personlig, det er sånn, det er me-time da ikke sant, så ehm, og hvis noen kommer inn på det, det blir liksom sånn fordi da	Runke er personlig/privat, skam	Tabu	Sexpert
Det er litt sånn at guttene skal finne det ut ved å se på porno, mens jentene skal liksom gå til helsesøster og spørre. og det er det som er meningen	Ulike informasjonskilder på gutter og jenter	Kunnskap- og informasjonskilder	Vitebegjær
Fordi det er sånn, på tiktok ihvertfall, som er egentlig sånn, skal være uskyldig app da, men folk liksom seksualiserer den jo veldig, og der er det også veldig med den der svaie ryggen greia. Det er sånn "å, normal people" Også er det sånn der, også går det sånn mer og mer ned da til "expert" hvor hun ligger jo liksom ned med håndjern bak på her, og det er jo sånn, jeg vet ikke, det er jo sånn masse videoer om det liksom, og da er det liksom sånn, det sitter jo små barn liksom på de appene her, og det er sånn "Åja, hvis jeg skal være god i doggy, da svaier jeg liksom sånn ryggen", så ja	Seksualisering (av barn)	Seksualisering	Pornutopia

Tabell med eksempel på analysemodell

5.1.3 Konseptutvikling

Tjora (2018, s. 71) beskriver at hensikten med kvalitativ forskning er «å utvikle innsikt knyttet til et fenomen og hvor denne innsikten kan testes ved en form for konsept eller teoriutvikling». Målet er dermed at konseptene skal ha relevans og overførbarhet til annen forskning enn det konkrete studiet som unnfanget det (Tjora, 2018, s. 77). Denne delen av analysen tar prosessen fra å være empirinær og dermed induktivt drevet, til å bli abduktiv, altså mer drevet av teoretisk påvirkning. I konseptutviklingen har jeg tatt utgangspunkt i empirien fra studien, løftet fram interessante aspekter av denne og stilt spørsmålet «hva handler dette om?» Videre krydres dette spørsmålet med teori som er relevant for empirien som i hovedsak ble beskrevet i teorikapittelet. Gjennom arbeidet med kodegruppene utarbeides tre konsepter som rommer disse: «Vitebegjær», «Sexpert» og «Pornoutopia». Under konseptet vitebegjær har jeg inkludert kodegruppene kilder og oppdagelse. Dette konseptet omhandler ungdoms tilgang til porno og annen relevant undervisning og informasjon om seksuell helse, og hvordan ungdom hungrer etter til kunnskapen med et enormt vitebegjær. Det andre konseptet sexpert inkluderer kodegruppene sex og porno, formål med pornokonsumering, tabu og avhengighet eller vane. Her er utgangspunktet at ungdom har en teoretisk, sekundærerfaring og kunnskap og en samtidig relativt liten erfaring og verdensinnsikt som tidvis står ovenfor hverandre som motpoler. I det tredje konseptet pornoutopia har jeg inkludert kodegruppene selvpresentasjon, seksualisering og kjønnning. Konseptet omhandler en mulig konsekvens av påvirkningen pornoen, og mangel på motstykke av informasjon til porno har hatt på ungdoms opplevelse og syn på seksuell helse.

Kodegruppe	Konsept
Kunnskaps- og informasjonskilder	Vitebegjær
Oppdagelse	
Sex og porno	Sexpert
Formål med pornokonsumering	
Tabu	
Avhengighet eller vane	
Selvpresentasjon	Pornoutopia
Seksualisering	
Kjønnning	

5.2 Validitet, reliabilitet og generaliserbarhet

Begrepene validitet, reliabilitet og generaliserbarhet er sentrale i all forskning og er gode indikatorer på kvaliteten av forskningen (Tjora, 2018, s. 79). Under vil disse begrepene sees i sammenheng til denne studien.

5.2.1 Validitet

Validiteten eller gyldigheten i forskning peker på å vise til at forskerens valgte metode for gjennomføring av forskningen er den mest hensiktsmessige for å svare ut formålet med studien. Det skal være en logisk sammenheng mellom utformingen av prosjektet og spørsmålene som ligger til grunn for undersøkelsen; man kan stille seg spørsmålet: «måler vi det vi ønsker å måle?» eller «er svarene vi finner faktisk svar på de spørsmålene vi forsøker å stille?» (Johannessen et al., 2016, s. 66-67; Kvale et al., 2009, s. 250-251; Tjora, 2018, s. 79-80). Ved å være grundig i å begrunne valgene man gjør i forskningsprosessen, inviterer man leseren til å kritisk ta stilling til relevans og presisjon av forskningen (Tjora, 2018). Jeg har forsøkt å redegjøre for valgene jeg har gjort gjennom studien. I møte med informantene har jeg stilt meg åpen, begrunnet egen posisjon som helsesykepleier med forskningsagenda for å forstå ungdommenes tanker, erfaringer og opplevelser omkring temaet. Jeg har sett valg av gruppeintervjuer som en hensiktsmessig måte å få svar på spørsmålene jeg undret meg. Ved å snakke sammen i gruppe har informantene kunnet dra veksel på hverandre og snakket på et generelt grunnlag. Jeg opplever at metoden har ført til oppdagelse av ny kunnskap. Det kunne også vært interessant å gjennomføre individuelle intervjuer med ungdom. Kanskje ville noen fortalt mer åpent om egne erfaringer og opplevelser i individuelle intervjuer. Intervjuene ville sannsynligvis også være enklere å transkribere, og datamaterialet mindre. Jeg har gjort bevisste forsøk på å tilstrebe å synliggjøre mine valg underveis i hele prosessen.

5.2.2 Reliabilitet

Reliabilitet eller pålitelighet peker på sammenhengen av hele forskningsprosessen. Spørsmålet om reliabilitet, hevder Kvale et al. (2009, s. 250), handler om hvorvidt resultatet fra studien kan reproduseres av en annen forsker på annet tidspunkt. Med andre ord vil det komme tydelig fram hvorvidt forskeren har latt egne forutinntattheter påvirke forskningen

og resultatene. Forskeren kan øke tilliten til reliabiliteten ved å sørge for god transparens av forskningsprosessen. Dette kan gjøres ved å gi en åpen og detaljert beskrivelse av prosessen, og samtidig vise til egne refleksjoner kan ha påvirket prosessen (Tjora, 2018, s. 83). Gjennom SDI modellen underbygges reliabiliteten av studien ved at den har tydelige kriterier for utvikling av data fra empiri til hvordan teori kommer inn mer abduktivt mot slutten av analysen (Tjora, 2018). Jeg har forsøkt å hele tiden være bevisst på å ikke la egne holdninger og følelser rundt tema spille inn hverken under utforming av intervjuguide, under selve intervjuene, transkriberingen, eller analyseprosessen. Jeg har bestrebet meg på å jobbe tett på empirien slik at det er ungdommenes stemmer som kommer frem. Det er viktig at ungdommene skal kunne kjenne seg igjen i funnene som presenteres.

5.2.3 Generaliserbarhet

Intervjustudier møter stadig spørsmålet om hvorvidt funnene fra studien er generaliserbare. I dette ligger det at det er en overføringsverdi av funnene til en annen lignende studie eller situasjon (Kvale et al., 2009, s. 264-265; Tjora, 2018, s. 83). I hovedsak er kvalitativ forskning ikke generaliserbar ettersom utvalget som regel er for lite til å være representativt (Kvale et al., 2009, s. 265; Nyeng, 2012, s. 75) En av innvendingene til generaliserbarhet av funn fra intervjustudier, er at datamaterialet, med for få intervjuobjekter er for lite til å kunne generalisere kunnskapen. Målet med SDI modellen er ifølge Tjora (2018), å oppnå en konseptuell generalisering. I dette ligger det at konseptene som utvikles fra en intervjustudie lar seg benytte, og teste i andre sammenhenger. Jeg opplever at konseptene jeg har landet på er overførbare og kan være nyttig i andre, tilsvarende studier og sammenhenger.

6 Funn

I kapittel seks presenteres funnene fra analysen. Alle ungdommene jeg intervjuet hadde sett porno. I alle intervjuene opplevde jeg at alle snakket fritt og åpent om sine forhold til sex og porno. De har ikke vært privat utleverende, men har snakket undrende, nysgjerrig og klokt om hva tilgang til porno gjør med deres forhold til spørsmål rundt sex og porno, samt deres forhold til andre mennesker i denne sammenheng.

Samtlige av de jeg har intervjuet rapporterer om både positive og negative erfaringer med å se på porno. Jeg vil gå nærmere inn på hva de opplever som positivt og negativt i funnene jeg vil presentere under. Funnene blir presentert som sitater og som beskrivelser som er blitt sammenfattet.

Fra analysene av datamaterialet jeg satt igjen med etter intervjuene har jeg analysert fram følgende tre konsepter som jeg vil presentere her, med tilhørende undertema. De tre konseptene er: Vitebegjær, Sexpert og Pornutopia.

6.2 Vitebegjær

Alle ungdommene fremsto enormt vitebegjærlige rundt temaene sex, seksualitet, porno og seksuell helse. Dette var temaer som opptok deres hverdag i stor grad, og det var således enkelt å få dem i tale. Måten ungdommene oppga å tilegne seg kunnskap om sex var varierende, men med fellestrekk. Ungdommene hadde alle en felles forståelse av at det var særlig to steder/måter man hentet kunnskap om sex og seksualitet. Disse to måtene var gjennom venner og gjennom internett, og da særlig porno.

Ungdommene rapporterte at de opplevde at det var greit å snakke om med andre om mange av temaene. Andre ting var de mer tilbakeholdende og nærmest flau rundt da de kunne oppleve det både skamfullt, og tabubelagt i samfunnet. Jeg kommer nærmere inn på dette i underoverskriftene under.

Jeg ser på konseptet vitebegjæret i kodene: Kunnskaps- og informasjonskilder og oppdagelse.

6.2.1 Kunnskaps- og informasjonskilder

Av førstevalget på å tilegne seg kunnskap, informerte de fleste intervjuobjektene at de opplevde at det å snakke med venner opplevdes trygt. De formidlet at de snakket godt og åpent innad i vennegjengen, og de delte kunnskap med hverandre. De fleste oppga faktisk at det å kunne snakke med venner, og særlig venner som selv hadde vært seksuelt aktive, som den tryggeste og mest pålitelige måten å oppsøke hjelp og informasjon fra når det kom til seksuell helse. Dette gjaldt både for guttene og jentene. Det å spørre andre/venner var noe aldersavhengig. Det var som regel etter oppstart på videregående at det var noe de var komfortable med å gjøre. De var ikke flau for å uttrykke at de selv hadde liten egen førstehåndskunnskap rundt sex, og hadde da lav terskel for å spørre venner om konkrete råd. Ofte kunne denne kunnskapen/informasjonen de fikk fra venner være et supplement til noe de først hadde oppdaget eller sett på pornofilm. Én av jentene i en av de rene jentegruppene J4J forklarer det slik:

Sånn jeg har jo for eksempel vært litt sånn usikker på hvordan jeg skal sugе en gutt da, så jeg har jo sett på porno for å se liksom hvordan man skal sug en gutt da, også har jeg spurt deg, og noen andre jenter, ja hvordan er det du gjør det for å liksom vite hva som er best for guttene da.

Noen oppga at det å snakke med og søke informasjon fra helsesykepleier på skolen eller helsestasjon for ungdom var noe som opplevdes trygt på tidligere trinn, altså før videregående skole. I den alderen var de generelt for sjenerte til å spørre venner.

For sånn, nå er jo litt eldre, så da er det jo mer vanlig å spørre vennene kanskje, men sånn, ehm, før det på en måte er vanlig å ha sex da, så tenker jeg da er det mer vanlig å, da er man kanskje mer sjenert for å spørre andre, så da googler man kanskje, eller evt. spør helsesøster da. (J3J)

Til tross for at flere på forespørsel oppga at det var enkelt og trygt å oppsøke helsesykepleier på skolen eller på helsestasjon for ungdom, var det få av de som ble intervjuet som fortalte at de oppsøkte fagkompetanse hos for eksempel helsesykepleier, sexologisk rådgiver eller andre fagpersoner direkte for å stille spørsmål i forhold til seksuell helse. De som hadde gjort det var utelukkende jenter. De oppsøkte tidvis helsesykepleier på

skolen, eller på helsestasjon for ungdom. Ofte kom de til helsesykepleier for å få resept på prevensjon, eller teste seg for seksuelt overførbare infeksjoner. Noen av dem informerte at de da møtte en positivt nysgjerrig helsesykepleier som stilte spørsmål på en så naturlig og undrende måte at de opplevde det trygt å kunne snakke om sex og seksualitet. De fortalte at det da var rom for å snakke om både ubehagelige opplevelser, men også nytelse.

Én av jentene satte ord på det som at det var naturlig for helsesykepleier å få de litt ukomfortable spørsmålene. De hadde tillit til at hun (helsesykepleier) var rustet til å ta imot, forvalte og svare ut spørsmål på en god og trygg måte.

Det var stor konsensus blant både guttene og jentene at det var jenter som oppsøkte helsesykepleier mens guttene skulle finne svarene i porno. J1J forklarer: «Det er litt sånn at guttene skal finne det ut ved å se på porno, mens jentene skal liksom gå til helsesøster og spørre. Og det er det som er meningen».

Guttene som stilte til intervju hadde ikke oppsøkt helsesykepleier med spørsmål om seksualitet. Guttene forklarte at de generelt sett brukte helsesykepleier lite, og at det derfor ville være unaturlig å oppsøke helsesykepleier for å snakke om sex. De opplevde at det ville være mer komfortabelt å snakke med en de kjente, altså en venn. En av guttene i en av de blandede gruppene forklarer at: «Men jeg har aldri brukt, vi har aldri brukt helsesøster, helsesykepleierne opp gjennom skolen heller, så jeg har ikke det forholdet med dem heller da.»

På forespørsel om ungdommene opplevde å ha lært om seksuell helse gjennom seksualitetsundervisning på skolen, svarte de fleste først at de ikke kunne huske så godt å ha hatt seksualitetsundervisning på skolen noen gang. De som hadde hatt det, ga uttrykk for at de ikke kunne ha lært noe særlig av undervisningen ettersom de husket svært lite av det på intervjutidspunktet. Det de husket at de hadde hatt av undervisning som kunne ha noe med det å gjøre gikk mer på pubertet, kropp og endringer. Én jente, B21J, beskriver det hun husker slik: «(...) dere kan få mensen og kroppen deres kan begynne å se mer ut som et timeglass og det kan være at dere begynner å få litt mer kroppshår. Og det var det.»

På spørsmålet rundt seksualitetsundervisning, brøt det i flere av gruppene ut mindre samtaler mellom enkelte av deltakerne i gruppene. Flere ble sittende og undre seg sammen om de kanskje hadde hatt noe om det på skolen likevel når de nå fikk tenkt seg om. Noen

fortalte at de husker at de har hatt noe undervisning om kropp, mensen og at de har lært å tre på kondomer på en dildo eller en banan. Dette var som oftest forbundet med at elevene tøyset og tullet, og synes det hele var flaut. Én gutt fortalte at det han husket var at de hadde tredd kondomer på dildoer, for så å kaste dildoene rundt i klasserommet, på hverandre, eller feste sugekoppen på dildoen i bordet for så å løfte hele bordet.

Ettersom samtalene skred frem var det flere som kunne bekrefte at de nok hadde hatt noe undervisning, men at de generelt sett ikke satt igjen med et stort læringsutbytte fra timene. De ungdommene som husket at de hadde hatt en seksualitetsundervisning på skolen oppga denne som særdeles mangelfull, utdatert, klein og kjedelig. I en av de blandede gruppene sier en jente, B24J, det slik: «Ja, men jeg føler bare sånn når man har det sånn på ungdomsskolen og sånn så er alle sammen skikkelig kleine og ingen tar det egentlig sånn seriøst... Så man lærer ikke så mye fra det...»

Det ble også uttrykt fra flere at seksualitetsundervisningen var for lite og kom for sent. Alle uttrykte at de opplevde det som positivt at man hadde seksualitetsundervisning i skolen. Ungdommene anså det som viktig læring, og at skolen var en viktig plattform for undervisning også om seksuell helse. Samtidig ble det poengtert at det var viktig at undervisningen da var alderstilpasset, kom hyppigere og at det gjerne også var eksterne forelesere som var trygge og komfortable på å snakke om sex. Det var også flere som sa at de synes fokuset i undervisningen var for negativ. Det var lite snakk om nytelse og positiv seksualitet. Et konkret forslag til forbedring kom fra en av deltakerne i en blandet gruppe, B21J, og de andre i gruppa samtykket og synes det var en god idé:

Man kunne egentlig for min del, innført seksualundervisning fra barnehagen av, men ikke at man trenger å lære dem hva sex er, men liksom sier til dem at på en måte, dette her er grenser, ikke sant, og starte der da, også bare bygge seg opp og liksom bare lære seg litt sånn om kropp og seg selv.

Det var og så et ønske om at den undervisningen som man hadde faktisk handlet om sex, hvordan man har sex og sexstillinger for å nevne noe. Flere ga uttrykk for en tanke om at det ville gjort dem tryggere når de på et senere tidspunkt ville komme i en reell seksuell situasjon.

Av de som kunne huske at de satt igjen med noe læringsutbytte av seksualitetsundervisningen de hadde hatt på skolen kom det fram at de husker at det særlig var snakk om at det var stor forskjell på sex og porno. Den som hadde hatt undervisningen på skolen hadde, ifølge intervjuobjektene vært nærmest formanende om at man ikke kunne lære noe fra porno da det kun var skuespill og ikke slik som sex mellom mennesker skulle og burde være.

Ja, jeg tror folk kanskje, før de har hatt sex, og ser porno, kanskje i overkant litt mye, hvis man har forventninger da, men så er det jo også til en viss grad at skolen forteller deg, eller ihvertfall når vi hadde seksualundervisning så var det sånn konstant sånn, "porno er ikke i det hele tatt ekte", "ingenting funker", eller sånn, "ingenting er sånn". (G3G)

Et annet læringsutbytte flere hadde fått med seg var at det var viktig å kunne kommunisere med partner rundt sex, både før, under og etter sex.

(...)man er ikke klar til å ha sex før man greier å snakke om det, liksom, seriøst, med den du skal ha sex med da. At du hvis du synes det er kleint å snakke om, så er du på en måte ikke klar. Det er noe jeg har skjønnet gjennom årene at det er ganske sant (...). (G3G)

Noen gutter fortalte at dersom de hadde søkt informasjon utenom vennegjengen, hadde de oppsøkt ulike anonyme forum. Da var det særlig ung.no som ble nevnt. Noen av jentene oppga også at de på slutten av barneskolen hadde kjøpt ungdomsbladet Topp for der var det to leger som svarte på spørsmål som var sendt inn anonymt. Det at man hadde mulighet til å være anonym eller kunne finne svar på spørsmål som andre hadde stilt anonymt kunne være en god kilde til informasjon som opplevdes trygt. Flere av ungdommene oppga at de søkte informasjon om seksuell helse også fra andre sosiale medier. Av de mediene som ble nevnt var tiktok, snapchat, instagram og podcast. B13J sier: «Ja, det er faktisk sexundervisning på tiktok.»

6.2.2 Oppdagelse

Alle ungdommene som var med i studien fortalte at de allerede i tidlig barneskolealder hadde kommet over porno på den ene eller den andre måten. Det tok noen år for de fleste av dem før de selv begynte å aktivt søke opp porno.

Jeg føler at vi. Vi kom jo borti no porno, gjennom søstra mi når vi var veldig små. Jeg tror, eh, jeg husker ikke helt men vi må ha vært ganske små, så det kan ha vært sånn, 3. 4. klasse, kanskje, også var det bare søstera mi og venninna som hadde surfa på sex hehe, (latter), også hadde de funnet noen bilder som de viste oss. og det var første gang jeg så det. (J2P).

De fleste forklarte at de som regel hadde kommet over porno ved en tilfeldighet den første gangen. Noen sa at de hadde blitt vist det av noen som var eldre, eller at de hadde hørt om det, og snakket om det med venner, og at de hadde oppsøkt nettsteder til å begynne med av ren nysgjerrighet. En annen måte mange hadde kommet over porno, eller pornografisk innhold på, var gjennom reklamer på internett og sosiale medier, såkalte Graphics Interchange Format eller GIF's. Da ofte sammen med noen andre, bare for gøy. G3G forklarer opplevelsen slik:

Da var det egentlig bare sånn der GIF's av damer som drev på med dildoer og sånn, og jeg synes fortsatt, assa jeg synes, jeg synes det der var dritskum...assa jeg skjønnte ikke hvorfor de putta ting inn der, jeg var sånn "uææ, hva er det her for noe liksom..

Flere oppga at spenningen og det litt ulovlige i å se på porno eller pornografisk materiale, var noe av motivasjonen for å fortsette å søke og se på. Bruken av porno etterhvert som de var blitt eldre, var blitt mer målrettet. Guttene forklarte at de oftest brukte nettsidene for å masturbere hvis de var kåte, eller også for å bli kåte. G3G forteller: «Fordi hvis jeg ser på porno nå så er det jo før jeg skal runke.»

Flere av jentene oppga også at de kunne bruke porno for å bli kåte eller masturbere, men mange sa også at de brukte porno for å lære seg teknikker eller også hvordan de så ut og brukte kroppen under samleie med en annen person. Jeg vil komme tilbake til dette mer under presentasjon av det tredje konseptet, «kroppspress og kroppsbilde».

En av jentene i den største av de blandede gruppene, B11J, sa at hun hadde oppsøkt tutorials som lå på ulike pornonettsider.

Nei, men, eh, hvis du går inn på for eksempel pornhub som er en av de streamingtjenestene, så kan du jo søke opp ting. Sånn, hvis gutter lurere på hvordan slikke en jente for eksempel, så har de jo forskjellige tutorials på det.

Langt de fleste oppga at porno på internett var den største, mest tilgjengelige og på mange måter også enkleste og den eneste grafiske kilden til innspill innen seksuell helse. Særlig gikk dette på det mer konkrete, læring om bla. sexstillinger.

6.3 Sexpert

Mange ungdommer i dag vet mye om sex og hvordan man skal ha sex basert på kunnskap de henter fra porno, ofte uten selv å ha vært seksuelt aktiv med en annen person. Jeg har valgt å kalle dette konseptet sexpert fordi jeg i samtalen med ungdommene og videre i bearbeidelsen av datamaterialet på mange måter ble overrasket og imponert over kunnskapen og refleksjonen ungdommene utviste. De var som eksperter på sex. Det til tross for at mange som sagt selv manglet praktisk erfaring. Med andre ord lå mye av ekspertisen på det teoretiske plan.

Jeg har valgt å dele inn dette kapittelet i de fire underoverskriftene: Sex og porno, formål med pornokonsumering, tabu og avhengighet eller vane.

6.3.1 Sex og porno

Både guttene og jentene jeg intervjuet fortalte at de i alle samtaler og undervisninger de hadde hatt rundt kropp og seksualitet, hadde de fått forklart med at det er stor forskjell på sex med et annet menneske og det de man ser på pornoskjermen. Underforstått for dem var det at de fleste underviserne mente at de ikke kunne hente nyttig og god kunnskap fra porno. På tross av dette var det stor enighet blant ungdommene, at de var innforstått med at det var forskjell på det man så på porno, og det man selv praktiserte, eller kom til å praktisere. De ga uttrykk for å forstå at det var store overdrivelser i porno, at det manglet deler av det som var viktig i sexen, som for eksempel kommunikasjon, respekt, samtykke og ikke minst oppvarmingen, eller forspillet. G7G forklarer: «Jeg føler at det fysiske med porno og sex kan være likt sånn at, som du sier, prøve det og prøve det med, men jeg føler at det mentale i porno og i virkeligheten er noe helt annet(...)»

Til tross for at de fleste guttene fremsto relativt nyanserte i overføringsverdien av porno til eget sexliv, virket det som at flere av jentene hadde litt liten tiltro til at gutter faktisk forsto det. Flere jenter ga uttrykk for at de tenkte at gutter ser og lærer fra porno, og videre tar

etter atferden som den mannlige pornoskuespilleren utviser. Én av jentene, B13J, forklarte det på denne måten

(...) sånn på porno ikke sant da ser man at folk stapper fingrene inn i munnen til folk eller kveler folk og sånne ting da. Gutter, det er mange som, det er noen som liker kveling eller whatever, men det mange gutter som tror at alle jenter liker det fordi porno liker det.

Det var også flere av jentene som ga uttrykk for at de synes det vanskelig å skulle si ifra hvis det var noe de opplevde at kom fra pornoverdenen som de ikke likte under et samleie. Særlig kunne det være vanskelig hvis man i tillegg hadde følelser for personen man var intim med uten å allerede ha en intimitet med vedkomne. Med andre ord, var det en tilfeldig partner som man ønsket å imponere eller hadde ønske om at skulle like en, var det vanskeligere for jentene å skulle gi uttrykk for hva de liker eller ikke liker, og enda vanskeligere å skulle avvise. De fleste opplevde at det å skulle snakke med partner og si ifra som enklere om det var en fast partner. Det tar ofte lang tid å komme dit at man tør å si ifra.

Selv om de fleste, både gutter og jenter på et generelt grunnlag, tenkte at det var lite som var negativt med konsumering av porno, så de at det var viktig med et nyansert forhold til porno, og det å være klar over at det var forskjell på porno og sex. Noen uttrykket bekymring, særlig med tanke på hvor enkel tilgang man har til porno, og seksualisert innhold som var tilgjengelig på andre plattformer, og da særlig ovenfor yngre barn. En av jentene J4P sier det slik:

Så når jeg fant ut at kusinen min er på tiktok som er liksom 9-10 så ble jeg redd liksom, jeg bare sånn, ok er det noen som passer på hva du legger ut og hva du ser på? Fordi det er mye rart der, og det er ikke, det ikke sånn som «ah, dette kan være lurt å se på, og lære». Det er mer sånn overseksualiserer ting og liksom, det er ikke veldig bra kvinnesyn på mye av det (...)

6.3.2 Formål med pornokonsumering

Til tross for at jenter gjennomsnittlig kommer tidligere i puberteten enn gutter, virket det som at ungdommene hadde en felles forståelse av at gutter var yngre da de startet med både pornokonsumering og masturbering.

Det var også noe ulikt hvordan ungdommene sa de brukte pornoen. De fleste av guttene var ganske tydelige på at de så på porno for å masturbere. I tillegg var det mange som sa at de også kunne bruke pornoen som inspirasjon i og til sexlivet. De oppga at de hentet inspirasjon i form av sexstillinger, noen få oppga at de også på porno sammen med partneren sin. Selv om både guttene og jentene oppga at de brukte porno som inspirasjon, satt jeg som intervjuer igjen med en følelse/opplevelse av at utbyttet fra pornokonsumering i form av inspirasjon utartet seg ulikt mellom gutter og jenter. Inntrykket jeg fikk var at guttene for eksempel kunne se etter stillinger som de kunne tenke seg å prøve ut med en eventuell partner. En av guttene, B22G, i en av de blandede gruppene sa det slik:

Nå skal jeg ikke si at sex blir rutine liksom, men det blir jo ofte en, det blir jo ofte det samme, så da blir det den å prøve nye ting for å gjøre det gøy da. Så det er jo, du finner jo ofte, type kule, du ser ting også er det sånn, oj, det har jeg lyst til å prøve, eller noen kule stillinger eller sånne ting da.

Jentene oppga også at de kunne se på porno for å bli kåte, og masturbere, og for å hente inspirasjon til sexlivet fra porno. En av jentene forklarte det som at hun kunne se på porno, og om hun så en situasjon som hun opplevde genuin og god for alle parter på filmen, og det så ut som at de nøt det, gjorde det at hun ble nysgjerrig på å prøve det.

6.3.3 Tabu

Mine informanter har alle sett porno, og snakket åpent og trygt om sex. Likevel satt jeg som intervjuer igjen med et inntrykk av at det å snakke med venner om å se på porno fortsatt opplevdes flaut og skamfullt og tilsynelatende vanskelig å skulle være ærlige på at det er noe de brukte tid på. Det var ingen som kunne huske å ha blitt spurt, men det å skulle angi en tidsmengde på hvor mye tid de hadde brukt på pornokonsumering, ble opplevd som vanskelig. G6G prøver seg på en forklaring:

(...) Assa sex og sånn er jo ikke noe stress å snakke om, men sånn porno er litt sånn mer tabu føler jeg å snakke om, Det er litt interessant, men alle synes jo det, eller de fleste ser jo på porno, så det skal jo ikke være noe som er rart å snakke om.

De var redde for at de skulle svare at de hadde sett mer på porno enn andre. Flere gutter enn jenter sa de konsumerte porno jevnlig. Det virket likevel som, at det var likevel lite

snakk om innholdet i det de valgte å se på. Flere forklarte det med at porno på mange måter oppleves som mer privat enn sex. Man kan søke mye ulik porno uten at man nødvendigvis trenger å skulle ta det med seg til sexen man skulle ha med en annen person. En av guttene, G3G, forklarte at preferanser innen porno kunne oppleves skamfullt å skulle dele med andre, med fare for at folk skulle oppfatte deg som ekkel eller avviker.

(...) siden porno er på en måte mer vulgært liksom og liksom det jeg liker å se på i porno, kan noen andre synes at er liksom ekkelt at jeg liker å se på det. og liksom sånn, folk har jo forskjellig smak og det er jo det samme når det kommer til sex.

Flere av jentene forklarte at det å se på porno og finne nytelse i det, var noe som fortsatt ble oppfattet som tabubelagt. Det virket som at det ikke var like vanlig for jentene å fortelle andre at de så på porno for å bli kåte eller masturbere.

Når jeg så hvor lite vanlig det var for ungdommene å snakke seg imellom om porno, var det ikke overraskende at de svarte at det å skulle snakke med foreldre om porno, og delvis også om sex var en helt utelukkende tanke. Ungdommene oppgir at det å se på porno på mange måter er mer personlig og mer sårbart, og derfor på mange måter mer tabubelagt. Selv om "alle" vet at "alle" konsumerer porno, er det ikke noe man snakker om at man gjør. Det å bli oppdaget av andre mens man så på porno, var derfor noe særlig guttene opplevde som flauere enn å bli oppdaget mens man hadde sex med noen andre. En av guttene, G3G, beskriver det godt:

Jeg tror jeg hadde vært mer assa mye mer flau om foreldrene mine hadde gått inn på meg mens jeg runka enn om jeg hadde hatt sex. (...)Jeg tror jeg synes det hadde vært ti ganger verre fordi akkurat det med, eller det føler jeg fordi ihvertfall når jeg runker, det føler jeg det er veldig personlig, det er sånn, det er me-time da ikke sant(...)

6.3.4 Avhengighet eller vane

Da jeg spurte gruppene om hva de tenker rundt avhengighet til porno, var det flere av jentene, både i de rene jentegruppene, og i blandede grupper som tenkte at det nok er gutter som er eller blir avhengig av porno.

Guttene derimot har vanskelig for å se at porno er noe man blir avhengig av, men forklarer det som at det nok er mer akseptert og vanlig blant gutter å se på porno. Det er noe man gjør av vane, eller rutine for å masturbere, eller for å få inspirasjon til nye stillinger som man ønsker å prøve ut med en partner. Én av guttene, G6G forklarer: «Sånn, jeg ihvertfall ser på porno jevnlig, så det er jo som en vanesak. Jeg vil ikke si meg avhengig. Det er jo likevel en rutine på en måte, eller en vane.»

Gruppene brukte litt tid på å diskutere seg fram til hva som definerer en avhengighet til porno. Er det å regne som avhengighet om man ser på porno hver dag, eller flere ganger om dagen, eller er det først som avhengighet å regne når det går på bekostning av andre ting? Guttene opplevdes som sagt mer tilbøyelig til den siste definisjonen, og så det som lite sannsynlig at det var noe man ville prioritere foran andre ting. Med andre ord, guttene så det som lite sannsynlig med avhengighet til porno. Jentene derimot tenkte at endel gutter nok kan oppleve en avhengighet. J4J forklarte avhengigheten som:

Jeg tror liksom også at det å være avhengig er ikke sånn, hvis du ser på det ofte er ikke avhengig, det er mer sånn med en gang det går utover det du gjør av sosiale ting, eller av skole eller hva du går glipp av, på grunn av det. Eller at du liksom, igjen, ikke greier å få nytelse uten porno, det er da du kommer til en grense hvor det kanskje er usunt, men å være avhengig, liksom, jeg synes det er veldig opp til enhver person å liksom, hvordan det påvirker deres liv da egentlig.

Flere så likevel at rutinemessig pornokonsumering i stor skala kunne gjøre det vanskelig å finne nytelse uten porno. Avhengighet eller bare en vane, så ble det opplevd som veldig vanskelig å skulle innrømme at man hadde en avhengighet til porno. Enda verre ville det være, sier en av guttene, G6G, å skulle be om hjelp for å kvitte seg med avhengigheten med tanke på at pornokonsumering tross alt fortsatt er relativt tabubelagt i samfunnet: «Jeg føler ikke det er en avhengighet man ville snakket om, i og med at porno er såpass tabu fra før av.»

6.4 Pornoutopia

Måten menn og kvinner ofte fremstilles stereotypisk i pornofilmer, var noe både guttene og jentene jeg intervjuet kommenterte og var oppmerksomme og reagerte på. Konseptet

pornoutopia utviklet seg fra samtalene som handlet om kropp i porno. Både guttene og jentene fortalte at de opplevde at pornoen påvirket måten de så på seg selv og sine kropp. I tillegg sa de at porno påvirket hvordan de betraktet og tenkte om andre menneskers kropp, både eget og det andre kjønn. Det var også med å påvirke hvordan de tenkte at de selv måtte oppføre seg før og under samleie med andre. Pornokroppen og hvordan man skal opptre ble oppfattet (like uoppnåelig) som en utopi. På tross av dette, er porno likevel ansett som en slags (gull)standard både i forhold til kropp, opptreden, ytelse og "manus" for sex. Med manus tenker jeg på rekkefølgen sexen skal foregå i som skal være tilsvarende som for porno.

Jeg vil presentere dette nærmere med underoverskriftene: selvpresentasjon, seksualisering og kjønnning.

6.4.1 Selvpresentasjon:

I begrepet selvpresentasjon legger jeg hvordan den enkelte velger å presentere seg selv for andre og til syvende og sist også seg selv. Den stereotypiske fremstillingen av kjønnene og deres tildelte roller i pornofilm var noe ungdommene selv også hadde tenkt/reagert på, mer eller mindre bevisst. Jeg opplevde at dette kom tydeligst frem blant jentene. Mitt inntrykk var at flere av jentene satt igjen med en tanke om at de gjennom å se på porno kunne lære noe om hvordan de skulle oppføre seg under samleiet, hvordan de skulle presentere seg selv. J1P sier det slik: «Jeg har flere ganger tenkt på det selv hvordan damer er i porno, og hvordan det påvirker meg når jeg har sex.»

Denne samme jenta kunne også fortelle at hun hadde fått velmenende råd fra en mannlig kamerat, som forøvrig ikke var en seksualpartner, om hva hun skulle gjøre med kroppen sin for å få mer nytelse under samleiet. Hun ble for eksempel tipset om å svaie ryggen veldig. Dette hadde han lært ved å se på pornofilm.

På samme måte som at alle gruppene reagerte på hvordan man skulle hente inspirasjon til hvordan man skulle presentere seg selv under samleiet, ble det også reagert på hvordan pornokroppen skulle være. På den ene siden var det forståelse av og konsensus rundt overdrivelsene. Den kvinnelige pornoskuespilleren skal ha store pupper, stor rumpe og smal midje. På samme tid var det også en stor bekymring, særlig blant jentene, om at også en del

av den nye trenden innen pornokroppen var at jentene skulle se yngst mulig ut, aller helst som prepubertale barn.

(...) det første du får opp sånn “teen does “ ditt eller “nearly” eller “just turned 18” eller disse barnekinkene som har kommet nå som man skal kle seg ut som barn liksom, det synes jeg ihvertfall er litt nasty. med at man for det er på en måte da, da blir stereotypen nesten en barnekropp da, for man skal være så liten og man skal være så cleanly shaven og man skal dette og dette og dette, og jeg vet ikke om det kanskje vil da påvirke samfunnet på en farligere måte med at, ja, det forekommer ikke naturlig etter puberteten da. (B21J)

Stereotypien blant gutter lå mer i at mannen i pornofilm alltid har en stor, erigert penis, er alltid kåt og tar styringen. For noen av guttene kunne det ligge en viss prestasjonsangst, eller komplekser i at de ikke så bra nok ut, eller at penisen var stor nok. En annen gutt fortalte om en av de første pornofilmene han hadde sett, og inntrykket den gjorde. Han fortalte at han både ble litt skremt, men også at han ikke følte at han var bra nok. En annen av guttene, G4G, oppga at han nesten utelukkende så på lesbisk porno, ihvertfall i perioder. Grunnen til dette var at han opplevde fremstillingen av kjønnsorganet til mennene i pornofilmer intimiderende.

Ja nei, jeg så også en sånn, eller første jeg så på av porno tror jeg var, heterofilt, men etterhvert så er det bare sånn, nei, jeg orker ikke å, det er ikke noe sånn, det er ikke noe sånn at jeg ikke vil se på en pikk, men jeg også blir litt sånn engstelig for det er litt sånn sykt intenst opplegg. Så jeg ser bare på lesbisk porno. (G4G)

Til tross for at både gutter og jenter lot seg påvirke av framstillingen av skuespillerne i pornofilm, var de veldig tydelige på at de var klar over at det var mye overdrivelser i porno og at ikke alt trengte å være overførbart til den virkelige verden.

6.4.2 Seksualisering

Det at særlig kvinnen blir objektivisert i pornofilm var noe alle, både gutter og jenter kjente igjen. De fleste ungdommene oppga, som tidligere nevnt å oppleve å ha en evne til å skille sex fra porno. Likevel var det flere som opplevde at framstillingen, seksualiseringen av

pornokroppen opplevdes tidvis overveldende. Dette gjaldt både for gutter og jenter. En av guttene, G3G, forklarer det slik:

Ja, men liksom, men jeg tror også det at man får litt en feil tanke om at jentene har liksom to meloner som pupper, også en svær rumpe, ikke sant, som er jo helt unaturlig, du ser jo noen av de, assa noen av de damene er jo liksom assa de ser jo så kar.., det ser ut som at de de er en karikaturtegning (...)

Som tidligere nevnt var det flere som reagerte på den voldsomme seksualiseringen av barn. En annen ting mange, særlig gutter reagerte på, var vridningen mot et incestøst fokus på pornoen. Kategorier som omfatter «step» i tittelen, som «stepsister», «stepmom», «stepdad» etc. topper listene over mest sette kategorier på mange av de største pornosidene. I guttegruppa diskuterte de dette endel, og synes det var vanskelig å forstå at det er noe som skal virke forlokkende på publikum.

Jeg vet ikke jeg, og det er liksom sånn, så ser du sånn meems og sånn, også sånn du ser liksom sånn digg dame, sånn, ehm, et eller annet sånn, over “åh, jeg skulle ønske det her var min stepsister” Du ville jo aldri hatt sex med stesøsteren din, liksom, det er jo bare fucka. (G3G)

Fokuset på kvinnens nytelse opplevdes ofte tilsidesatt eller fraværende i porno. Slik kvinnen fremstilles i pornofilm skal det virke som at hun til enhver tid er klar for å penetreres når mannen måtte ønske det, og at hun med sin høylytte stønning nyter hvert sekund. Dette gjorde at enkelte av jentene, B17J, sa de foretrakk å se på lesbisk porno.

Nei, men det er, jeg tror det handler om at jenter blir tilfredsstilt i lesbisk porno fordi da er det jo fokus på bare jenta ikke sant, og da synes jenta det er tiltrekkende fordi jenta blir tilfredsstilt. Mens når det er med gutter, så er det jentene som alltid tilfredsstiller.

Flere av guttene kommenterte også at de synes det var lite fokus på kvinnen, og kvinnens nytelse. En av guttene fortalte at han hadde diskutert dette med en eldre kamerat. Denne kameraten hadde gitt uttrykk for at han synes det virket rart at mange han hadde snakket med hadde hatt vanskelig for å tilfredsstille en jente, for selv hadde han fått jenter til å komme flere ganger da han hadde fått dem til å stønne slik de gjorde på pornofilm. Gutten i

intervjuet forklarte at denne eldre kameraten hadde en forståelse av at jenter fikk orgasme når de stønnet høryllytt. Flere av guttene fortalte at de opplevde at det kunne være irriterende med lydene som jentene lagde i pornofilm. En av guttene fortalte at han ofte skrudde av lyden på pornofilm fordi det var irriterende å høre på lydene.

6.4.3 Kjønning

Når jeg har valgt å kalle denne koden for kjønning, legger jeg i det at kjønnene spiller en stor rolle i pornofilmen. Både i det fysiske kjønnnet som blåses opp og er i fokus på skjermen; kvinnens kjønn vises glattbarbert og mannens kjønn stort og hardt, men også rollen kjønnene innehar. Som beskrevet i seksualiseringskapittelet over, er det naturlig nok også kvinner som kjønn, som får størst negativt fokus. Ungdommene jeg har intervjuet i forbindelse med denne studien, beskriver at stereotypien av kjønnene i pornofilm i stor grad er gjeldene også i den virkelige verden.

Både guttene og jentene gir uttrykk for en viss bekymring for tankene noen ungdom kan gjøre seg dersom porno er den eneste referanserammen man har når det kommer til seksuell helse og ivaretagelse av denne.

Det handler jo også litt om kvinnesyn da, hvordan man ser på kvinner (...) også bare går rett liksom fra det du har lært på porno til å bare ha sex for første gang da, så har du litt sånn urealistisk bilde (...). (B16J)

Guttene og jentene jeg intervjuet, reagerte på at det var ulike seksuelle «regler» som gjelder for gutter og jenter i den virkelige verden, og opplever at dette er regler som overføres fra pornoen. Det var særlig et aspekt ved kjønn som ungdommene i studien reagerte på. Det var det fysiske maktforholdet i porno. Det er som regel alltid mannen som er den dominante og tar seg til rette på den måten han ønsker for å oppnå tilfredsstillelse. Det var flere av guttene jeg intervjuet, både i de blandede gruppene, og den rene guttegruppa, som reagerte på dette ved å ta klar avstand fra det. De uttrykte også bekymring for overføring av den ubalansen i fysisk makt som fremsto i pornofilm. G3G sier: «Jeg synes ofte at de damene lager altfor mye lyd, og jeg synes nesten at det høres ut som at de får vondt liksom noen ganger.»

I forlengelse av denne fysiske overmakten, reagerte også guttene på fremstillingen av kjønnene i filmene som er laget i «step» kategoriene, som beskrevet over. Dette er en av de

mest søkte kategoriene på flere av de store pornoserverne. Særlig reagerte de på at jentene ble fremstilt dumme, og når de satte seg i guttens sted, så opplevde de «stebroren» som en overgriper. Det var noe de ikke ønsket å identifisere seg med. De bekymret seg for hvordan det kunne oppleves av unge gutter som tilfeldig kommer over porno.

Assa det er jo på grensa til voldtekt, det er noen ganger, hvis hvis og det, hvis en ung, en liten, jeg vet ikke 8 åring, 9 åring, ser det, også sier han sånn, også, tror da assa når man skal ha sex, så er det en som må sitte fast under et bord, og så kommer han og bare drar av henne buksa og har sex med henne. (G6G)

Et annet aspekt som opplevdes provoserende for flere av jentene er hvordan de opplever at pornoen har skapt et skille mellom sexlysten hos gutter og jenter. Fordi jenter ikke nødvendigvis ser på like mye porno som gutter gjør, i hvert fall tilsynelatende, blir jenter som har sex stemplet som horer. Én av jentene, B17J, forklarer det enkelt slik: «Det er en ting i samfunnet at jenter som har en høyere bodycount er horer.»

Noe av det som var særlig spennende med de blandede gruppene var å se på om samtalen rundt pornokonsumering ble annerledes når det var ungdom av to kjønn til stede. Mitt inntrykk var at det å snakke sammen på denne måten i gruppene ikke gjorde samtalen vanskeligere, eller at de ordla seg noe annerledes enn de ville ha gjort om det var bare ett kjønn i gruppa.

Det var likevel en viss form for hensyntagen, særlig i den største av de blandede gruppene, for jentene i gruppa, utøvd av guttene. B15G forklarer det nærmest som en stilltiende avtale mellom guttene: «Jeg føler de fleste gutter egentlig unngår å snakke om porno rundt jenter.»

Ved å søke etter porno på nettet, kan du i prinsippet enkelt finne det du leter etter. Likevel er det en hovedsakelig andel på heteronormativ fremstilt pornografi. Flere av ungdommene opplevde at det var fint å finne porno som var laget for å tilfredsstille og inspirere bedre homofile eller også utforskende og nysgjerrige.

7 Diskusjon

I dette kapittelet diskuteres problemstillingen basert på funnene opp mot teori, aktuell forskning og litteratur. Diskusjonen legges opp etter de tre konseptene presentert i funnene i kapittel seks: «Vitebegjær», «Sexpert» og «Pornoutopia».

7.1 Vitebegjær

Ungdom i denne studien er som ungdommer flest når det kommer til kunnskapshunger rundt seksuell helse. De har en generell lyst og trang til å lære. Samtidig har de drifter, og seksualiteten står langt framme (Almås & Benestad, 2017). Seksualitet er noe som ligger naturlig i alle mennesker, enten man er seksuelt aktiv med andre eller ikke. Ungdomstiden er en tid av livet der seksualiteten har særlig stor betydning (Almås & Benestad, 2017). Samtidig er det en tid i livet der man begynner å forme sin egen identitet og egne verdier (Hare et al., 2014; Johansson & Hammarén, 2007; Ziehe, 1994). Dette gjøres basert på erfaringer og læring. Skolen står fortsatt som en hovedarena for læring, men i tillegg, peker Ziehe (1993) på, henter ungdom av i dag i stor grad kunnskap fra andre steder. Ziehe (1994) refererer til dette som en del av den kulturelle frisettingen og eksproprieringen han viser til i teoriene sine om den nye ungdomstiden. Venner og jevnaldrende har i tillegg betydning og påvirker i stor grad utviklingen av identitet og verdivalg (Ziehe, 1994).

Flere av informantene i denne studien fortalte at de i utgangspunktet hadde kommet over porno ved en tilfeldighet eller gjennom venner, ofte i en prepubertal fase, men at de så selv begynte å oppsøke porno for konsumering noen år senere. Da, fortalte de, som regel enten for å få kunnskap de kunne ta med seg inn i et parforhold, eller rett og slett for å selv oppnå nytelse der og da. Informantene var samstemte i at gutter og jenter har litt ulike referanserammer for hvor de henter informasjon når det kommer til sex. Gutter fra porno og venner, og jenter fra venner eller kanskje også helsesykepleier, også først litt senere fra porno. Venner og porno var to kilder som ungdommene i studien oppga at de særlig hentet informasjon fra. De opplevde at de her fikk god og trygg informasjon. For å stille sine behov, men også for å lære om kropp, sex og kjærlighet, søker ungdom informasjon og fellesskap hos venner og på internett (Vignæs & Olsson, 2016). Litteraturen peker på sammenfallende funn, nemlig at internett og porno har gjort seg særlig gjeldende som informasjon og

kunnskapskilde om seksuell helse og seksualitet de siste 20 årene (Koletic, 2017; Owens et al., 2012; Peter & Valkenburg, 2016). Ungdom jeg snakket med sa at når de søkte på nettet, søkte de kunnskap i anonyme forum, men særlig søkte de i pornografisk materiale. En amerikansk litteraturstudie av Owens et al. (2012) fant tilsvarende at internett blir brukt hyppig av ungdom til å handle, kommunisere og studere, men også til å søke informasjon og kunnskap om seksuell helse. Dette kan i og for seg sees som positivt for den enkelte. Ungdommen kan søke og finne informasjon, uten innblanding og uten potensiell påføring av skam fra en utenforstående. Gjennom større tilgang på kunnskap, får de også et bredere handlingsrom. Det gir en større flate å skape sine verdivalg fra.

På den annen side, argumenterer flere studier (Doornwaard et al., 2015; Owens et al., 2012), kan denne uforbeholdne tilgangen også sees i et negativt lys. Ungdom har enda ikke den livserfaringen, og heller ikke utviklet den kritiske tenkingen som kreves for å sortere sanseintrykkene, og opplevelsene av pornokonsum kan bli overveldende og slå uheldig ut hos enkelte. Kunnskapen ungdommene tilegner seg og danner sine holdninger og identitet på bakgrunn av, gjøres på sekundärerfaringer som de tilegner seg blant annet gjennom pornografisk materiale, som de så på sikt tar med seg inn i relasjoner med andre (Ziehe, 1993). Det er nok ikke sånn at ungdommen ikke selv er klar over at det vil påvirke deres syn og holdninger til seksuell helse og seksualitet. Flere ungdommer var tydelig på det, og en gutt uttrykte det slik: «Hvis du ser mye på porno, så tror jeg du kan få et litt tvista syn på ting.» Informantene i studien fortalte at pornokonsumering i kombinasjon med tips og råd fra venner la grunnlaget for deres utgangspunkt for seksuell omgang med andre. Flere av ungdommene var samtidig tydelige på at de selv ikke hadde enorm seksuell erfaring med andre. På bakgrunn av dette, kan man spørre seg, hva disse ungdommene kan lære av hverandre? Kanskje er det ikke så rart at den gutten som har hatt flest samleier også oppfattes som den man ser opp til i andre sammenhenger. Det er ofte til han alle kommer for å få tips og råd. Det er han som på mange måter setter standard for hvordan man skal ha sex. Forhåpentligvis er denne unge gutten utstyrt med seg en god porsjon kritisk skjønn og har omsorg for andre.

Om hvorvidt seksualitetsundervisningen i skolen bidrar til deres oppdragelse i forhold til seksuell helse, svarer de fleste ungdommene at de opplever undervisningen som mangelfull, utdatert, klein og kjedelig, i tillegg synes flere at det er for lite og kommer for sent. Dette er

sammenfallende med det Sex og samfunn beskriver fra sin undersøkelse av 2021, på unges seksuelle og reproduktive helse (Sex og samfunn, 2021a, p. 8). Det er nedfelt i læreplanverket (Kunnskapsdepartementet, 2015; Kunnskapsdepartementet 2019) som kompetansemål at elevene skal motta en målrettet undervisning om kjønn og seksualitet innen 10. trinn i skolene i Norge. I Oslo har alle skoler tilbud om undervisning om seksualitet på 9. trinn fra sex og samfunn (samfunn, 2021c). Denne skal ifølge Sex og Samfunn (2021b) komme i tillegg til, og ikke istedenfor seksualitetsundervisning som skolen skal stå for. Som det kommer fram av funnene i denne studien, og disse undersøkelsene fra Sex og samfunn (Sex og samfunn, 2021a; Sex og samfunn, 2021c), uttrykker ungdom at det er ønskelig med undervisning om seksualitet i skolen. De påpeker at undervisningen må bli bedre og mer relevant. Samtidig etterlyser de en alderstilpasset undervisning som kommer hyppig, og som bygges på for hvert år og som går mer inn på det ungdom synes er relevant og viktig. I henhold til ungdommen selv, opplever de ikke at undervisningen gjør det i dag. Flere av de unge jeg snakket med ble skremt av tanken på at de skulle ha seksualitetsundervisning på skolen to eller tre ganger i løpet av tretten års skolegang, før de så skulle «ut å gjøre det». Med en dertil mildt sagt slakt av eksisterende undervisning rundt seksuell helse, så sier det seg selv at ungdommen vil stille med store hull hvis de ikke tar saken i «egne hender». Flere studier (Grande, 2005; Støle-Nilsen, 2017; TNS Kantar, 2017; Tøften, 2019), bekrefter disse funnene.

Både ungdom, lærere og helsesykepleiere opplever at undervisningen om seksualitet i skolen ikke er tilstrekkelig i omfang, hverken når det kommer til tidsbruk eller tematikk (Hind, 2016; Solheim & Kringstad, 2019; TNS Kantar, 2017). Ungdom gir uttrykk for at undervisningen ikke gir dem nok til å være forberedt når det kommer til sex. Som én av informantene oppsummerer, så er det «ingen som går rundt og lærer folk hvordan de skal ha sex», det må de finne ut av selv, og de fleste gjør det ved å se på porno. Flere sier at selv om de oppnår en selvtilfredsstillelse av å se på porno, ved å for eksempel masturbere til porno, så er porno også den eneste måten de hentet visuell forklaring på hvordan man skulle ha sex. Én av guttene i denne studien fortalte at til tross for at de i seksualitetsundervisningen ble forklart skjematisk hvordan man skulle ha sex, så var det ikke alltid lett å overføre den informasjonen til virkeligheten: «Ok, du har kondom og du har p-

pille”, men jeg vet ikke hvor den, hvor tissen skal liksom. (...) de sa liksom sånn, ja tissen skal i skjeden, Greit... hvor er skjeden, hvordan gjør man det?»

SKAM skuespiller Ulrikke Falch (2017) skrev et SiD: innlegg hun kalte «Det er ikke rart vi søker til pornoen» nettopp for å poengtere at, som hun skriver: «sannheten er at pornografi er den mest tilgjengelige seksualundervisningen. Den er skamløs, lett å skjule og den er grafisk.» Samtidig er det stor enighet om at skolen burde prioritere undervisning om seksualitet (Hind, 2016; Solheim & Kringstad, 2019; TNS Kantar, 2017). En helt fersk studie har sett på effekten av «Uke 6» (Helbekkmo et al., 2021). Uke 6 er et undervisningsprogram om seksualitet som gjennomføres ved flere norske skoler i noen form i uke seks (Sex og politikk, u.å). Studien har funnet at de fleste elevene trodde det ville være mer sex i undervisningen, og at de ville lære mer om hvordan sex er. Dette er noe ungdommene i denne studien også uttrykker at de savner gode kilder på. Noen av informantene peker på at den eneste kilden de kjenner til er nettopp pornografi. Kanskje er det faktum at de fleste på 9. trinn allerede har sett porno (Bakken, 2018; Træen et al., 2004) noe som spiller inn på at undervisningen oppleves slik; litt lite og litt for sent? Samtlige av informantene var positive til mer undervisning om kjønn og seksualitet i skolen. Samtidig har mange rent visuelt i hvert fall, kommet langt forbi det som ofte beskrives i seksualitetsundervisningen, nettopp fordi de allerede har sett porno. Dette sammenfaller med det Ziehe (i Fornäs, 1990) beskriver gjennom blant annet økt refleksivitet hos ungdom i dag. Ungdom tilegner seg kunnskap på egenhånd; gjennom sosiale medier, venner eller internett. Ungdom får sekundærerfaringer de tar med seg og danner sine verdier og holdninger på bakgrunn av. Basert på dette, kan man tenke seg at det i utgangspunktet er liten eller ingen innflytelse og påvirkning fra trygge voksenpersoners kompetanse og erfaringer inn i ungdommens dannelsen av verdigrunnlag og holdninger til seksualitetsutøvelse. I det kan man legge at det er liten moralsk innflytelse og lite korreks i forhold til seksuell debut og seksualmoral. Samtidig ser vi at det er på dette tidspunktet, altså på 9.trinn, er få som har debutert seksuelt (Barne-, ungdom og familiedirektoratet, 2019). Det kan med andre ord se ut som at økt tilgang til pornografisk materiale, ikke fører til noen tidligere seksuell debut hos ungdom. Dette er i stor grad korrelerende med funn Peter and Valkenburg (2016) gjorde i en litteraturgjennomgang av tilsammen 73 engelskspråklige kvalitative og kvantitative studier gjort mellom 1995 og 2005 som omhandlet ungdom og pornografi. De fant at til tross for at ungdom i stor grad

rapporterte om positive holdninger til sex basert på stort konsum av pornografisk materiale, så var ikke det samme som at de debuterte tidligere seksuelt.

7.2 Sexpert

Informantene i denne studien hadde alle sett porno på internett. Det er lite som er unikt i dette. Det er ikke uvanlig for ungdom i dag å konsumere porno. De fleste ungdom har sett porno i større eller mindre grad intensjonelt når de går på 9. trinn (Medietilsynet, 2018). Andre studier bekrefter at nær halvparten av de over 13 år har sett porno på nett (Medietilsynet, 2018), og omkring 90 % av ungdom over 15 år har sett porno (Træen et al., 2004). Dette kan tyde på at det skjer mye i løpet av ungdomsårene når det gjelder pornokonsumering. I en søken etter kunnskap kan det være det er flere som søker denne kunnskapen gjennom porno på internett da dette nettopp er en kilde som ligger veldig tilgjengelig for de fleste (Owens et al., 2012; Peter & Valkenburg, 2016). Fordi det er tilgjengelig kan ungdom oppsøke den på egenhånd, når de har lyst, og det er skamløst (Falch, 2017).

Alle informantene opplyste at de hadde blitt fortalt på skolen er at det er stor forskjell på sex og porno, og at ungdommene ikke kan lære noe fra porno. Likevel er alle tydelige på at de selv opplever å hente mye kunnskap og informasjon om seksuell helse fra nettopp porno. En rekke studier bekrefter at dette er vanlig praksis blant ungdom (Doornwaard et al., 2015; Löfgren-Mårtenson & Månsson, 2010; Medietilsynet, 2018; Owens et al., 2012). Blant ungdommene i denne studien, oppga de fleste, både gutter og jenter, at de selv tenkte at de hadde god innsikt og forståelse når det kom til å skille mellom sex i virkelighet og det som skjer i en pornofilm. Dette samsvarer med en svensk studie av Löfgren-Mårtenson and Månsson (2010), der et av funnene deres var at ungdom nettopp hadde en opplevelse av at de evnet til å skille mellom sex og porno. Koletic (2017) fant også i sin litteraturgjennomgang at ungdom rapporterte i stor grad å evne å se forskjellen mellom sex og porno. Til sammenligning beskriver Revealing Reality (2020) at flere av informantene i studien deres, etter å ha debutert seksuelt, ble skuffet over at sexen ikke sto til forventningene da de så at virkeligheten var annerledes. Videre viser en helt fersk undersøkelse gjennomført av sex og samfunns ungdomsråd sommeren 2021 samfunn (2021a, s. 9) nettopp at ungdom synes det er viktig at ungdom lærer "at pornhub er fake.

Må høre om det på skolen, og snakke om hvordan det ikke er sånn det ser ut, men må snakke om de stygge sidene også.” Det later med andre ord ikke til at alle er av samme oppfattelse; at alle ungdommer klarer å skille porno fra sex.

Ingen av disse studiene beskriver hvorvidt det er noen opplevelse av forskjell mellom kjønnene i denne oppfattelsen. Av ungdommene i denne studien derimot, var det flere av jentene som hadde liten tiltro til at gutter så forskjellen mellom porno og sex. Dette igjen gjorde at det var flere som sa at de tenkte at det ville være vanskelig å si ifra dersom de opplevde at den de hadde sex med, ikke evnet å vite forskjell på sex og porno, og bare gjorde som han hadde sett på pornofilmen. Det siste året har man sett overskrifter som rapporterer om grove hendelser og overgrep mellom unge mennesker (Haram et al., 2021; Heggheim et al., 2021).

Mye kan tyde på at hva man ønsket ut av pornokonsumet var ulikt for kjønnene. At det er forskjell på opplevelsen av porno mellom kjønnene, kommer også tydeligere fram når man ser på formålet med pornokonsumpsjonen. Litteraturen peker på at det finnes flere ulikheter i hvor ofte, hva og formålet med pornokonsumeringen mellom gutter og jenter. Johansson and Hammarén (2007) fant at de fleste jentene i deres studie ikke var positive til pornokonsumering generelt og heller ikke konsumerte porno i særlig grad selv. Löfgren-Mårtenson and Månsson (2010) viser også til at de fleste jentene i studien deres i utgangspunktet uttrykte å være negative til konsumering av porno, men at det i stor grad var begrunnet med at det var den opplevde oppfattelsen i samfunnet at jenter skulle være negative til porno. Samtidig peker studien (Löfgren-Mårtenson & Månsson, 2010) på at det som tidligere ble oppfattet som skittent og skamfullt, i dag har en større sosial aksept i samfunnet; pornokonsumering er blitt mer sosialt akseptabelt, også blant ungdom.

Ut ifra samtalene jeg hadde i de ulike gruppene kunne det virke som at guttene var mer tilbøyelig til å bruke pornokonsumering mest for egen selvtilfredsstillelse, mens jentene oppga at de brukte porno for å lære. Én av jentene i en blandet gruppe viste til at hun brukte porno målrettet blant annet for å søke etter ulike tutorials. Her var formålet hennes å få inspirasjon og lære «how to...» i forhold til sex. En annen av jentene støttet dette: Hun surfet også porno for å lære hvordan hun for eksempel skulle gi oralsex til en gutt. Flere av guttene var derimot tydelige på at de stort sett surfet etter porno for å masturbere, eller for å få inspirasjon til når han skulle ha samleie med en partner. Dette stemmer også godt med

litteraturen, og forøvrig også antakelsene i samfunnet, nemlig at gutter konsumerer porno (Johansson & Hammarén, 2007; Kjellgren et al., 2010). Med på mange måter så ulikt utgangspunkt for informasjon kan man undre seg om dette også gir seg utslag i utøvelse av det seksuelle. Owens et al. (2012) fant i sin sammenligningsstudie at det utslagsgivende i stor grad var relatert til hvor ofte en ungdom konsumerte pornografisk materiale. De som brukte porno hyppig, viste også større interesse for sex, og var mer tilbøyelig til å utøve en mer uttalt seksualitet.

Ungdommene i denne studien beskriver at de opplever det greit å snakke med venner om sex, men oppgir samtidig at de kvier seg for å snakke med den eller de de skal ha sex med. Det at det i porno er liten grad av kommunikasjon, samspill og samtykke mellom aktørene, kan kanskje være en årsak til at ungdom i dag opplever det vanskelig å snakke med en partner. Dette er sammenfallende med Ziehes refleksjoner rundt narsissistisk sårbarhet (Nygren, 1987, pp. 117-120). Han viser til at menneskers verdi bekreftes i relasjon til andre mennesker, og at denne bekreftelsen, for at den skal oppleves genuin, krever at mennesket viser seg sårbar, altså viser sitt egentlige selv. Av redsel for ikke å bli bekreftet positivt, utvikler man forsvarsmekanismer. Man uttrykker en slags likegyldighet, og tar ikke standpunkt til noe (Ziehe, 1994). Selv om seksualitet og seksuelle drifter ble oppfattet av alle informantene som naturlig og sunt, var samtidig redselen og skam for annerledeshet fremtredende. Aakvaag (2018, p. 141) peker på viktigheten av, særlig for ungdom, å skulle fremstå bra, og ha gjort alt riktig under akten. Det er sårbart å skulle stille spørsmål, og man står i fare for å bli devaluert av en partner. Det er lite i litteraturen som er kontraherende med det informantene i denne studien sier, dog fokuserer få studier jeg har funnet på dette spesifikt. Löfgren-Mårtenson and Månsson (2010) viser til eksempler der partnere har blitt spurt om de vil være med på å prøve ut noe den andre har sett på pornofilm. Dette gikk i hovedsak på analsex. Enkelte av informantene i denne studien beskriver å ha fått tilsvarende henvendelser der de synes det har vært vanskelig å skulle si nei. Dog oftere rapporterer de en opplevelse av at partner tar seg til rette uten å spørre om tillatelse. Man kan muligens trekke slutninger om at det er lite kommunikasjon rundt sex mellom partnere før man blir trygge på hverandre.

På samme måte som det var lite kommunikasjon om sex mellom partnere, var det lite kommunikasjon rundt innholdet i, og frekvensen av pornokonsumering blant venner og

kjærester. Ut ifra intervjusamtalene virket det som, at pornokonsumering var et stilltiende faktum. Det var noe alle gjorde, men man snakket ikke med andre om innhold og hyppighet av det man så. Enkelte av guttene forklarte at de opplevde pornokonsumering som noe mer privat, og delvis mer skamfullt, enn sex med en partner. De forklarte dette med at innholdet i pornoen de konsumerte kunne være grovere, eller mer avvikende enn sexen de involverte seg i med en partner. Skam må sees i sammenheng med relasjoner (Frønes, 2002). Det å innebefatte seg med seksualitet som er antatt avvikende fra det som fellesskapet oppfatter som akseptabelt er vanskelig og tabubelagt å snakke om. De fleste guttene i denne studien ga uttrykk for at de var klar over at det var stor sannsynlighet for at andre også så på tilsvarende, potensielt avvikende porno, men de opplevde det likevel vanskelig, for ikke å si unaturlig å skulle snakke om med venner. Videre oppleves det som at det er lite behov for å snakke om det. Flere studier (Doornwaard et al., 2015; Löfgren-Mårtenson & Månsson, 2010; Owens et al., 2012) viser sammenfallende resultater.

Blant jentene i denne studien er det konsensus om at også jenter konsumerer porno, noen mer enn andre. Likevel virket det som at det for jenter å i det hele tatt skulle innrømme at de konsumerte porno var flaut og skamfullt. Porno er fortsatt på mange måter noe som er forbeholdt gutter, og skammen i å være jente og være opptatt av og like, altså nyte sex er lite melodios. Endel studier bekrefter at det kan være tilfelle, og peker samtidig på at det at unge kvinner i studier ser ut til å ikke se like mye på porno kan skyldes underrapportering, muligens på grunn av skam (Peter & Valkenburg, 2016), men også at flere jenter finner innholdet i porno mer frastøtende (Doornwaard et al., 2015; Löfgren-Mårtenson & Månsson, 2010).

På bakgrunn av at det er en rettmessig oppfatning om at gutter på et generelt nivå konsumerer mer pornografisk materiale enn det jenter gjør (Doornwaard et al., 2015; Koletic, 2017; Löfgren-Mårtenson & Månsson, 2010; Peter & Valkenburg, 2016) har det i denne studien også vært interessant å se på hvordan gutter og jenter oppfatter konsumering av porno ulikt. Flere jenter opplever at gutter ser så mye på porno at de er avhengige. Konfrontert med spørsmålet svarer samtlige gutter at de ikke opplever seg avhengige av porno. De kan være tilbøyelige til å være enige i at de konsumerer mer porno enn jenter gjør, men opplever det mer som en vane enn en avhengighet. Litteraturen på pornoavhengighet blant ungdom er fortsatt sparsom, og Doornwaard et al. (2015) peker på

at nettopp definisjonen på pornoavhengighet opp mot vane eller rutine, som informantene i denne pågående studien refererer det til, er manglende.

7.3 Pornutopia

Til tross for at både egne intervjuer og litteraturen i stor grad peker på at ungdom selv opplever at de evner å skille mellom sex og porno, argumenterer Owens et al. (2012) for at ungdommene likevel lot seg påvirke av idealene og oppsettet, eller manuset rundt det pornografiske innholdet som ble konsumert. Dette var noe ungdommene jeg intervjuet kjente seg igjen i. Flere av ungdommene fortalte at de opplevde at egen seksuell helse ble påvirket av pornoen de konsumerte. Enkelte studier viser at pornokonsumering blant unge mennesker, og særlig blant gutter, fører til at de oftere utviser negativ seksuell atferd og seksuell aggresjon (Nøttestad et al., 2010; Peter & Valkenburg, 2016). utfordringene, peker Ziehe (1994) på, kan være at ungdom i dag later til å løsrives tidligere enn før fra foreldrepåvirkning og innflytelse. De tar derfor et større ansvar i å søke kunnskap for å skape egne verdier og blant annet utvikle kritisk skjønn. Ungdom er overlatt til seg selv for å finne en naturlig og god balanse av hva man skal ta med seg hjemmefra og hva man skal erverve gjennom andre kanaler (Ziehe, 1994). Det kan derfor være avgjørende i noen tilfeller at den populære gutten og trendsetteren, har det kritiske skjønnet for å klare å gjøre gode vurderinger av hva man skal ta med seg av kunnskap og informasjon fra porno, og hva som kan ansees som i beste fall ren underholdning og «nytelsesboost.»

Potensielt kan utfallet bli som Ziehe (1994) viser til med psykisk ustabilitet og indre tomhetsfølelse fordi løsrivelsen blir så enorm, og mangelen på fellesskap og grunning så stor. Ziehe (1994) forklarer at ungdom på den ene siden søker bekreftelse hos venner, men dilemmaet ligger i at de samtidig gjør alt for å verne om sitt egentlige, såbare jeg, i tilfelle de oppfattes som «feil». Videre peker Ziehe på, kan det å beskytte seg selv på denne måten, føre til at man avstår fra å søke fysisk fellesskap, og særlig intimitet og seksuell kontakt med andre jevnaldrende. Dette igjen kan føre til at man velger å sørge for egen seksuell nytelse gjennom blant annet pornokonsumering. Nyere forskning (Høiland, 2019; Vidnes, 2021) viser muligens til at i ytterste konsekvens kan denne isoleringen føre til utvikling av en såkalt Incel. Incels har for såvidt ikke direkte med overdreven pornokonsumering å gjøre, men det har likevel med ungdoms seksuelle helse å gjøre. Incels er beskrevet som en online

subkultur med gutter og menn som lever i ufrivillig sølibat eller ufrivillig seksuell avholdenhet (engelsk involuntary celibate – derav akronymet Incel) og sprer hatefulle og ekstreme ytringer om og mot kvinner (Høiland, 2019; Vidnes, 2021). Dette utfallet har ikke kommet fram og er heller ikke undersøkt nærmere i denne studien, men det kan være spennende å se på en sammenheng som utgangspunkt for eventuell videre forskning.

På den andre siden, kan det for andre være naturlig å gå helt den andre veien og nettopp søke bekreftelse på seg selv fra fellesskapet. Denne bekreftelsen kan gjøres enten ved å søke bekreftelse på egen kropp, eller å være seksuelt aktiv med andre. Ziehe (1994) omtaler dette som «gjørbarhet», ingenting er umulig, alt er mulig. Man kan se på det på den måten at når det kommer til det kroppslige, så er det i utgangspunktet bare fantasien og kanskje økonomien som setter begrensninger for hvordan man skal se ut. I forlengelse av denne fremgangsmåten med å bekrefte seg selv kroppslig følger den potensielle skammingen (Aakvaag, 2018). Skam er aktuelt både for gutter og jenter i denne situasjon. Gjennom porno har ungdom fått en forståelse for at gutten er den dominante parten, og den som tar styringen (Hare et al., 2014; Koletic, 2017; Löfgren-Mårtenson & Månsson, 2010). Det har oppstått en forventning om at gutten alltid er kåt og klar, og jenta er «heldig» om hun er den seksuelt selekterte. Gutter som har mye sex, og kanskje med flere forskjellige, blir som regel omtalt i en noe mer positiv valør, ofte som «fuckboy». Skammen ligger egentlig i om gutter ikke svarer til disse forventningene å være en som er kåt og klar (Aakvaag, 2018). Et annet område for skam hos gutter er som Witkowska (2005) peker på, at gutter blir skammet for sin seksuelle legning. For jenter derimot, ligger skammen i å være en person som liker sex (Witkowska, 2005). Disse jentene kan utsettes for det som omtales som slutshaming (Aakvaag, 2018). Dette kan føre til misforståelser og mistolkninger for hva som er ønsket av jenta, og muligheten for at det da skjer feiltrinn i form av overgrep eller såkalte gråsoner overgrep er absolutt til stede. Flere jenter i studien forklarte at de ville synes det ville være vanskelig å si ifra at de ikke ville være med på det partneren ville fordi «hvis du sier nei er du redd for at han skal si det til gutta» og jentene var redde for å bli stemplet som kjedelige eller dårlige. Löfgren-Mårtenson and Månsson (2010) bekrefter dette dilemmaet i sin studie. De fant at flere jenter var redde for å skuffe partner etter å ha hatt samleie, og det pekes på at dette kan være årsak til at man «blir med på» det som gutten ønsker.

I motsetning til ung.no undersøkelsen (Barne-, ungdom og likestillingsdepartementet, 2020) var mitt inntrykk at jentene i større grad enn guttene, fortalte at de ønsket at kroppene deres så ut som pornokroppen. Det var også flere jenter enn gutter som ga uttrykk for at de hentet inspirasjon til hvordan de skulle oppføre seg, og føre kroppen sin under samleie, fra porno. Ungdommene peker på at de har en forståelse av samfunnet om at idealet er den stereotypiske pornokroppen. Oppsummert betyr det at du som kvinne skal ha store pupper, smal midje, stor veldreid rumpe, glattbarbert og være seksuelt villig, underdanig og etterleve mannens seksuelle ønsker slik at han oppnår tilfredsstillelse.

Ut ifra Ziehe (1994) teorier omkring narsissistisk sårbarhet utgjør dette en viss logikk. For mennesker generelt, men ungdom i særdeleshet, er det viktig med sosial aksept og inkludering. Å tilpasse seg fellesskapet er avgjørende, og én måte å tilpasse seg, er ved å følge gjeldende trender i samfunnet, også innen seksualiteten. Litteraturen viser tilsvarende funn. Löfgren-Mårtenson and Månsson (2010) peker på at både gutter og jenter, men særlig jenter i stor grad uttrykker en usikkerhet på egen kropp og forsøker å tilpasse kroppen mest mulig lik som det de ser i pornofilm. Det kan være små grep som å fjerne hår på beina og genitalier, eller større inngrep i den naturlige kroppen som for eksempel å få brystimplantater. Pornoen kan sågar også få unge kvinner til å skamme seg over, og mistrives i egen kropp (Löfgren-Mårtenson & Månsson, 2010). Aakvaag (2018) forklarer dette med at man tilpasser seg forventningene for å passe best mulig inn, og aller helst bli den seksuelt selekterte. Å ikke passe inn oppleves skamfullt. Det gir også påskudd om å snakke ned, eller skamme andre å ikke tilpasse seg. Om man «gjør alt riktig» og ser riktig ut, så er det også mindre sjanse for at den du har hatt sex med devaluerer deg til andre, og det er mindre sjanse for at du blir snakket negativt om. Ved at man ikke får negativ omtale etter å ha hatt sex, øker sjansene for mer sex. Det kan samtidig skape en tanke om at man vil trives bedre i egen kropp om man får den rette bekreftelsen. Samtidig ligger det en forventning om hvordan man skal se ut og føre kroppen som baserer seg på det man har plukket opp i pornofilm, men også gjennom reklame og sosiale medier (Löfgren-Mårtenson & Månsson, 2010). Det er viktig å tilpasse seg denne forventningen så langt det lar seg gjøre, slik at man blir den seksuelt selekterte (Aakvaag, 2018).

Blant guttene i denne studien var det også et mannlig pornokroppideal, og for guttene er det også en forventning om hvordan han skal se ut, og hvilken rolle han skal spille. Mest

fremtredende og viktig er det at menn skal ha store erigerte peniser og være dominante i det seksuelle samkvemmet (Hare et al., 2014; Koletic, 2017; Löfgren-Mårtenson & Månsson, 2010). Idealiseringen blant guttene ble uttrykt langt mer subtilt, og på en måte med en underliggende ærefrykt eller prestasjonsangst. Pornoen skaper et bilde av et mannsideal som er vanskelig å leve opp til.

Dette kan også sees i lys av det Ziehe (1994) narsissistisk sårbarhet. Ungdom utsettes for et stort press i forhold til at de skal prestere høyt og bra på mange ulike plan, også det seksuelle (samfunn, 2021a). De tar med seg kunnskap de har fra porno, inn i en seksuell relasjon med en annen person da man har en opplevelse av at dette er forventningen til hvordan man skal te seg. Dette var en opplevelse som i stor grad ble bekreftet av både guttene og jentene jeg snakket med. Begge parter opplevde at det var en viss forventning til hvordan man skal handle under seksuell relasjon med en annen.

I pornografiens natur ligger det å skape en seksuell tenning for konsumenten (Rolness, 2021; Zanzu, u.å.). Informantene i denne studien peker på at oppskriften for å skape den seksuelle tenningen i porno baserer seg på seksualisering og objektivering av særlig kvinner og kvinnekroppen. Objektivering definerer Peter and Valkenburg (2007) til at kvinnen reduseres til deres seksuelle tiltrekning basert på deres utseende og kroppsdel. Kvinnen ble i mange tilfeller oppfattet som en rekvisitt for mannen å bruke for å oppnå tilfredsstillelse. Flere studier bekrefter dette funnet (Koletic, 2017; Peter & Valkenburg, 2007; Revealing Reality, 2020). Koletic (2017) peker på at synet på kvinnen som et objekt ble forsterket jo mer man konsumerte porno. At pornoen i tillegg blir hardere, oppfattes den også stadig mer kvinnefiendtlig. Ikke sjelden kan man se at den eller de mannlige pornoskuespillerne snakker på en nedverdiggende måte til kvinnen, kaller henne ting som hore eller tilsvarende, eller også er fysisk hardhendt med henne. Det at man i enkelte pornofilmer snakker nedsettende om kvinner, samt utfører handlinger som i noen tilfeller kan oppfattes særlig krenkende, eller kanskje også voldelige kan i stor grad relatere til det Ziehe (1994) beskriver som gjørbarhet. I dette legger han at ingenting i utgangspunktet er umulig, men alt kan prøves og formes så det passer til det man ønsker seg. I forlengelse av det er det to andre trender informantene i denne studien ser på med bekymring. Det ene går på trenden som tar samfunnet i retning av en større seksualisering av barnekroppen. Pornokroppidealet er i ferd med å utkonkurreres av barnekroppen uten former og uten

behåring. Det er foreløpig lite litteratur å finne som ser på virkningen dette har på samfunnet. På den annen side ser man stadige avisoverskrifter om overgrep som begås av barn (kilde), og som fremdeles omtales som barnepornografi på folkemunne. Kanskje kan det være viktig å ta til orde for å bruke begrepet «pornografisk framstilling av barn», eller «framstilling som seksualiserer barn» som er straffbart i henhold til straffelovens §311 (Teigstad, 2019). En annen trend som informantene i denne studien reagerer negativt på, er normaliseringen av incestuøs sex under kategorier som henspiller på sex mellom stesøsken, stefar/stedatter eller stesønn/stemor. Dette også oppleves for de fleste som en unaturlig og vanskelig trend. Det at man i tillegg kan oppleve å få seksuell tenning av å se på denne type pornografisk materiale kan kjennes ubehagelig og skamfullt for konsumenten (Aakvaag, 2018), og derfor potensielt enda vanskeligere å snakke om, og dermed potensielt skadelig i lengden.

I dette kapitlet har funn fra intervju med fem grupper ungdom blitt diskutert opp mot teori og relevant litteratur og forskning på temaet.

8 Oppsummering og veien videre

8.1 Studiens styrker og svakheter

Alle studier har sine styrker og svakheter. En styrke med denne studien er at det er relativt stort utvalg til å være en kvalitativ studie. Videre er det en styrke for studien at det er ungdommer selv som intervjues. Det er ungdoms tilegning til kunnskap, bruk av denne kunnskapen og kommunikasjonen rundt kunnskapen studien har vært ute etter å finne. Det har derfor vært avgjørende at det er ungdom som er i alder for å tilegne seg kunnskap som intervjues. Dette gjør at kunnskapen ikke blir påvirket i for stor grad av endringer eller svikt i hukommelse og fortregning.

Tematikken har tillatt at samtalene tidvis har være springende, men også ført fram et fyldig og spennende materiale. På grunn av begrensninger i omfang av studien, har enkelte temaer måtte velges bort. Det har for eksempel vært lite fokus på seksuell legning eller spesifikk seksuell preferanse, og eventuell påvirkning fra porno, som også kunne gitt en nyttig diskusjon.

Videre kan egen forutforståelse for tematikken ha betydning for hvordan spørsmålene er utformet og hvordan de stilles i intervju. Dette er noe jeg har forsøkt å være bevisst i hele prosessen, men er klar over at det likevel kan skinne gjennom og således er en svakhet for studien.

8.2 Oppsummering

Hensikten med denne studien har vært å se på hvordan ungdom tilegner seg kunnskap om sex, hvordan de bruker den kunnskapen de har tilegnet seg, og hvordan de kommuniserer den seg imellom, potensielt ulikt hos gutter og jenter. For å finne svar på dette, falt valget på å stille ungdommene spørsmålene selv gjennom fokusgruppeintervjuer.

Funnene viser at pornokonsumering og porno som fenomen er fremtredende i ungdommers liv og har betydning i deres hverdag. Det er en måte å tilegne seg informasjon og kunnskap omkring seksuell helse som brukes hyppig. Videre kan det virke som at porno i stor grad er toneangivende når det kommer til det å være seksuell med andre, ihvertfall den første

tiden. Det later også til at gutter og jenter bruker porno relativt ulikt. Gutter er mer aktive brukere enn jenter til egen selvtilfredsstillelse. Jenter kan også bruke porno til selvtilfredsstillelse, men særlig aktivt for å lære. Til tross for at det er mange ungdom som oppgir å konsumere porno jevnlig, kan det virke som at pornokonsumering ikke fører til tidligere seksuell debut.

Informantene i denne studien gir uttrykk for at de, til tross for at de opplever å få mye læring ut av pornokonsumering, og de opplever å evne forskjell mellom porno og sex i virkeligheten, ser de at det er verdifullt å ha seksualitetsundervisning i skolen. De etterlyser at den da kommer tidligere, hyppigere og er alderstilpasset. Ungdommene gir også uttrykk for at undervisningen må være mer relevant slik at den svarer ut det ungdommene lurer på for at de skal oppleve at de lærer noe av det.

8.3 Implikasjoner for veien videre

Denne studien viser i stor grad at pornokonsumering blant ungdom har kommet for å bli, og lar seg vanskelig endre på. Implikasjonene for det må være å forsøke å tilføye til praksis det ungdommene mangler for å gi dem et bredere og mer helhetlig bilde av den seksuelle helsa.

Dilemmaet i dette ligger mye i hva man har lov til og ikke når det kommer til seksualitetsundervisning. For eksempel har man ikke lov til å på skolen å vise en erigert penis. Dette gjør at ungdom tyr til porno for å se hvordan ting faktisk ser ut, og «fungerer». Vi kan vanskelig konkurrere mot porno når det kommer til å lære ungdom noe om sex. Desto viktigere er det at vi som voksenpersoner, som lærere og helsesykepleiere, forsøker å bistå til informasjon rundt resten av seksuell helse begrepet. Vi må tilpasse seksualitetsundervisningen slik at den kommer inn tidlig, hyppig og er aldersadekvat. Ved å være i forkant kan vi ha en mulighet til å påvirke ungdoms verdier og holdninger med gode utjevnerende alternativer til porno.

Litteraturliste

- Albury, K. (2014). Porn and sex education, porn as sex education. *PornStudies*, 1:1-2, 172-181.
[https://doi.org/DOI: 10.1080/23268743.2013.863654](https://doi.org/DOI:10.1080/23268743.2013.863654)
- Almås, E., & Benestad, E. E. P. (2017). *Sexologi i praksis* (3. utg. ed.). Universitetsforl.
- Attwood, F. (2010). *Porn.com making sense of online pornography* (F. Attwood, Ed.). Peter Lang.
https://books.google.no/books?hl=no&lr=&id=RNprMCakFf8C&oi=fnd&pg=PR9&dq=feona+attwood+pornography&ots=STS8yZtJjg&sig=lmzPLXkN_18h_2QnQXcRzTqy8C8&redir_esc=y#v=onepage&q=feona%20attwood%20pornography&f=false
- Bakken, A. (2018). Ungdata Nasjonale resultater 2018. (NOVA rapport 8/18).
<https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/5128/Ungdata-2018.%20Nasjonale%20resultater.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2019, 09.04.2021). *Ungdom og seksualitet*. Hentet ut 26/12/2021 from
https://www.bufdir.no/Foreldrehverdag/Ungdom/Ungdom_og_seksualitet/
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2020). *Blir du påvirket av porno? vote*.
<https://www.ung.no/vote/?idVote=422&results=yes>
- Christoffersen, L., Johannessen, A., Tufte, P. A., & Utne, I. (2015). *Forskningsmetode for sykepleierutdanningene*. Abstrakt forl.
- Cole, B. (2019). How porn has influenced our deepest desires, . <https://theface.com/life/future-of-sex-erika-lust-porn-interview>
- Dawson, K., Nic Gabhainn, S., & MacNeela, P. (2020). Toward a Model of Porn Literacy: Core Concepts, Rationales, and Approaches. *J Sex Res*, 57(1), 1-15.
<https://doi.org/10.1080/00224499.2018.1556238>
- Dolonen, K. A. (2011). Kosmetisk behandling: Alt for en "naturlig" kropp. *Sykepleien*.
<https://sykepleien.no/2011/12/alt-en-naturlig-kropp>
- Doornwaard, S. M., Bickham, D. S., Rich, M., ter Bogt, T. F. M., & van den Eijnden, R. J. J. M. (2015). Adolescents' use of sexually explicit internet material and their sexual attitudes and behavior: Parallel development and directional effects. . *Developmental Psychology*, 51(10), 1476–1488. <https://doi.org/https://doi.org/10.1037/dev0000040>
- Falch, U. (2017). Det er ikke rart vi søker til pornoen [Si:D innlegg]. *Aftenposten*.
<https://www.aftenposten.no/meninger/sid/i/blQJv/det-er-ikke-rart-vi-soeker-til-pornoen-ulrikke-falch>

- Foss, C., & Ellefsen, B. (2005). *Helsetjenesteforskning : perspektiver, metoder og muligheter*. Universitetsforl.
- Frønes, I. (2002). *Skam. Perspektiver på skam, ære og skamløshet i det moderne*. (T. Wyller, Ed.). Fagbokforlaget.
- Goldsmith, K., Dunkley, C. R., Dang, S. S., & Gorzalka, B. B. (2017). Pornography consumption and its association with sexual concerns and expectations among young men and women. *The Canadian journal of human sexuality*, 26(2), 151-162. <https://doi.org/10.3138/cjhs.262-a2>
- Grande, H. B.** (2005). *Sex og sånn - Ungdoms innspill til seksualiseringsdebatten*. https://prosentret.no/?wpfb_dl=381
- Haram, O., Myrvang, S. E., & Quist, C. (2021). Slår alarm om grove overgrep blant unge: – Grenseløst. <https://www.vg.no/nyheter/i/eKAQPI/slaar-alarm-om-grove-overgrep-blant-unge-grenseloest>
- Hare, K., Gahagan, J., Jackson, L., & Steenbeek, A. (2014). Perspectives on “Pornography”: Exploring sexually explicit Internet movies' influences on Canadian young adults' holistic sexual health. *The Canadian journal of human sexuality*, 23(3), 148-158. <https://doi.org/10.3138/cjhs.2732>
- Heggheim, S., Ditlefsen, H., & Sællmann, S. K. (2021). Gitar debuterer seksuelt med å begå grove overgrep. Retrieved 05/12/21, from <https://www.nrk.no/sorlandet/-gitar-debuterer-seksuelt-med-a-bega-grove-overgrep-1.15549614>
- Helsenorge. (u.å). *Helserettigheter for barn og unge*. Retrieved 14.11.21 from <https://www.helsenorge.no/rettigheter/helserettigheter-for-barn-og-unge/>
- Hind, R. (2016). *Seksualundervisning i skolen En undersøkelse blant kontaktlærere i grunnskolen Gjennomført på oppdrag for Sex og samfunn*. <https://sexogsamfunn.no/wp-content/uploads/2019/05/Seksualitetsundervisning-unders%C3%B8kelse-l%C3%A6rere-pdf.pdf>
- Holm, R., Melteig, A., & Robertsen, K. (2016). Hva betyr ordene? Seksuell helse. . <https://www.sthf.no/SiteCollectionDocuments/ordb%C3%B8ker/Ordbok%20-%20Hva%20betyr%20ordene%20seksuell%20helse.pdf>
- Høiland, T. (2019). *Incels and the stories they tell. A narrative analysis of Incels' shared stories on Reddit*
- Johannessen, A., Christoffersen, L., & Tufte, P. A. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg. ed.). Abstrakt.

- Johansson, T., & Hammarén, N. (2007). Hegemonic Masculinity and Pornography: Young People's Attitudes toward and Relations to Pornography. *Journal of Men's Studies*, 15(1), 57-70. <https://doi.org/10.3149/jms.1501.57>
- Kjellgren, C., Priebe, G., Svedin, C. G., & Långström, N. (2010, 2010/10/01). Sexually Coercive Behavior in Male Youth: Population Survey of General and Specific Risk Factors. *Archives of Sexual Behavior*, 39(5), 1161-1169. <https://doi.org/10.1007/s10508-009-9572-9>
- Koletic, G. (2017). Longitudinal associations between the use of sexually explicit material and adolescents' attitudes and behaviors: A narrative review of studies. *J Adolesc*, 57(C), 119-133. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2017.04.006>
- Korenis, P., & Billick, S. B. (2014, 2014/03/01). Forensic Implications: Adolescent Sexting and Cyberbullying. *Psychiatric Quarterly*, 85(1), 97-101. <https://doi.org/10.1007/s11126-013-9277-z>
- Kvale, S., Brinkmann, S., Anderssen, T. M., & Rygge, J. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju* (2. utg. ed.). Gyldendal akademisk.
- Lightup. *Hvem konsumerer porno?* Hentet 08.11.2021 from <https://pornoprat.no/>
- Löfgren-Mårtenson, L., & Månsson, S.-A. (2010). Lust, Love, and Life: A Qualitative Study of Swedish Adolescents' Perceptions and Experiences with Pornography. *The Journal of Sex Research*, 47(6), 568–579. <http://www.istor.org/stable/20799276>
- Malterud, K. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag* (4. utg. ed.). Universitetsforl.
- Medietilsynet. (2018). *Barn og medierundersøkelsen 2018 9 – 18-åringer om medievaner og opplevelse*. <https://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/barn-og-medier-undersokelser/2018-barn-og-medier>
- Mitchell, K. J., Wolak, J., & Finkelhor, D. (2007). Trends in youth reports of sexual solicitations, harassment and unwanted exposure to pornography on the Internet. *The Journal of adolescent health : official publication of the Society for Adolescent Medicine*, 40(2), 116–126. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2006.05.021>
- NESH, De nasjonale forskningsetiske komiteene (2021, 16.12.2021). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora*. De nasjonale forskningsetiske komiteene. <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/med-helse/vurdering-av-kvalitative-forskningsprosjekt-innen-medisin-og-helsefag/>
- NRK TV. (2016, 4. mars 2016). [TV]. SKAM.

NSD: Norsk senter for forskningsdata, (2021). <https://www.nsd.no/>

Nyeng, F. (2012). *Nøkkelbegreper i forskningsmetode og vitenskapsteori*. Fagbokforl.

Nygren, P. (1987). *Ungdom mot år 2000*. Gyldendal.
<https://doi.org/oai:nb.bibsys.no:998870035324702202>

Nøttestad, J. A., Øverland, S., & Hald, G. M. (2010). Fremmer pornografi voldsunderstøttende holdninger og seksuell aggresjon mot kvinner?
<https://psykologtidsskriftet.no/fagbulletin/2010/12/fremmer-pornografi-voldsunderstottende-holdninger-og-seksuell-aggresjon-mot?redirected=1>

Owens, E. W., Behun, R. J., Manning, J. C., & Reid, R. C. (2012). The Impact of Internet Pornography on Adolescents: A Review of the Research. *Sexual addiction & compulsivity*, 19(1-2), 99-122.
<https://doi.org/10.1080/10720162.2012.660431>

Peter, J., & Valkenburg, P. M. (2007). Adolescents' Exposure to a Sexualized Media Environment and Their Notions of Women as Sex Objects. *Sex roles*, 56(5-6), 381-395.
<https://doi.org/10.1007/s11199-006-9176-y>

Peter, J., & Valkenburg, P. M. (2016, May-Jun). Adolescents and Pornography: A Review of 20 Years of Research. *J Sex Res*, 53(4-5), 509-531. <https://doi.org/10.1080/00224499.2016.1143441>

Sex og politikk. (u.å). *Undervisningsmaterieell fra sex og politikk*.
<https://sexogpolitikk.no/seksualundervisning/>

Reality, R. (2020). *Young people, pornography and age-verification*.
<https://www.revealingreality.co.uk/wp-content/uploads/2020/01/BBFC-Young-people-and-pornography-Final-report-2401.pdf>

Rolness, K. (2021). *pornografi*. Store norske leksikon. Retrieved 2570272022 from
<https://snl.no/pornografi>

Sex og samfunn. (2021a). *Hvordan er unges seksuelle og reproduktive helse og rettigheter (SRHR) i Norge? Rapport om unges perspektiv på seksuell helse*. <https://www.sexogsamfunn.no/wp-content/uploads/2021/09/Rapport-unges-SRHR.pdf>

SSex og samfunn (2021b). *Sex og samfunn mener: Om seksualitetsundervisning*. Sex og samfunn.
<https://sexogsamfunn.no/om/politiske-saker/sex-og-samfunn-mener/sex-og-samfunn-mener-om-seksualitetsundervisning/>

Sex og samfunn (2021c). *Sex og samfunn mener: Om seksualitetsundervisning*. Sex og samfunn. Retrieved 26/12/2021 from <https://sexogsamfunn.no/om/politiske-saker/sex-og-samfunn-mener/sex-og-samfunn-mener-om-seksualitetsundervisning/>

- Skagen, K. (2018). *Thomas Ziehe* Retrieved Hentet 5. november 2021 from https://snl.no/Thomas_Ziehe
- Skorska, M. N., Hodson, G., & Hoffarth, M. R. (2018). Experimental effects of degrading versus erotic pornography exposure in men on reactions toward women (objectification, sexism, discrimination). *The Canadian journal of human sexuality*, 27(3), 261-276. <https://doi.org/10.3138/cjhs.2018-0001>
- Solheim, H., & Kringstad, K. (2019, 01/03/2019). *Ungdom gjer opprør mot sexundervisninga – veit ikkje korleis ein «vanleg» penis ser ut*. Retrieved 22/02/22 from <https://www.nrk.no/trondelag/ungdomsradet-i-melhus-er-fortvila-over-seksualundervisninga--tar-eigne-grep-for-a-laere-om-sex-1.14449356>
- Støle-Nilsen, M. (2017). *Seksuell danning. En studie av seksualundervisning i ungdomsskolen* [The University of Bergen].
- Teigstad, E. (2019). *Straffeloven § 311. Fremstilling av seksuelle overgrep mot barn eller fremstilling som seksualiserer barn*. overgrep.no. Retrieved 25/01/2022 from <https://www.overgrep.no/straffeloven-311/>
- Tjora, A. H. (2018). *Viten skapt : kvalitativ analyse og teoriutvikling*. Cappelen Damm akademisk.
- TNS Kantar. (2017). *Seksualitetsundervisning i skolen En kartlegging blant elever i 10. klassetrinn og 1 VGS*. <https://www.sexogsamfunn.no/wp-content/uploads/2019/05/Rapport-180817.pdf>
- Træen, B., Spitznogle, K., & Beverfjord, A. (2004). Attitudes and use of pornography in the Norwegian population 2002. *J Sex Res*, 41(2), 193-200. <https://doi.org/10.1080/00224490409552227>
- Tunstad, E. (2003). Farlig forfenglighet? *Forskning.no*. <https://forskning.no/seksualitet-fugler-evolusjon/farlig-forfenglighet/1075656>
- Tøften, S. F. (2019). *Seksualundervisning i grunnskolen* [NTNU].
- Utdanningsdirektoratet. (u.å). Utdanningsdirektoratet. Retrieved 30/11/2021 from <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/prinsipper-for-laring-utvikling-og-danning/tverrfaglige-temaer/folkehelse-og-livsmestring/>
- Vidnes, A. K. (2021). *Incels i Norge: Vi vet for lite og gjør ikke nok*. Retrieved 23/01/2022 from <https://forskning.no/kjonn-og-samfunn-om-forskning-psykologi/incels-i-norge-vi-vet-for-lite-og-gjor-ikke-nok/1899491>

Vignæs, M. K., & Olsson, S. V. (2016). *Bekymret for at barna lærer om seksualitet fra porno*. NRK. Retrieved 11.02.2016 from <https://www.nrk.no/norge/bekymret-for-at-barna-laerer-om-seksualitet-fra-porno-1.12799471>

Witkowska, E. (2005). *Sexual harassment in schools : Prevalence, structure and perceptions*

Zanzu. (u.å.). *pornografi*. <https://zanzu.no/no/seksualitet/seksuell-nytelse/pornografi>

Ziehe, T. F., Johan; Retzlaff, Joachim. (1994). *Kulturanalyser: Ungdom, utbildning, modernitet Essäer sammanställda av Johan Fornäs och Joachim Retzlaff i samarbete med författaren* (J. Retzlaff, Trans.). Brutus Östlings Bokförlag Symposion.

Øhra, M. *Post-avtradisjonisering. Ungdom og kulturell frisetting*
<https://slideplayer.no/slide/2604791/>

Aakvaag, H. F. (2018). *Hei, skam*. Cappelen Damm.

Aars, H. (2021, 01/01). Hva er seksuell helse? *Sykepleien*, e-83165.
<https://doi.org/10.4220/Sykepleiens.2021.83165>

Vedlegg 1 – meldeskjema NSD

31.01.2022, 09:58

NSD NORSK SENTER FOR FORSKNINGSDATA

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

Vurdering

Referansenummer

722194

Prosjekttittel

Porno - Til forlystelse og besvær

Behandlingsansvarlig institusjon

VID vitenskapelige høgskole / Fakultet for helsefag / Fakultet for helsefag Oslo

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Kari Glavin, kari.glavin@vid.no, tlf: 97094206

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Camilla Rørtveit, allimac_1@hotmail.com, tlf: 91822557

Prosjektperiode

03.01.2020 - 30.06.2021

Vurdering (1)

18.03.2020 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet den 18.03.2020 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle særlige kategorier av personopplysninger om seksuelle forhold og alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 30.06.2021.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og art. 7, ved at det er en

<https://meldeskjema.nsd.no/vurdering/5e3a0900-7550-443d-9b0e-d12bafd98a17>
31.01.2022, 09:58

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

1/2

frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a, jf. art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Jørgen Wincentzen

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

Vedlegg 2 - intervjuguide

Intervjuguide - porno

Innledning

- Velkommen
- Presentasjon av meg (moderator)
- Gruppereregler (taushetsplikt, gruppeetikk etc.) – evt. tredjepart må anonymiseres og må kun omtales som «partner».

Åpningsfase

- Presentasjon av deltakerne – tildeling av nummer/kode
- Har du hatt seksualitetsundervisning på skolen? Lærte du noe? Hva sitter du igjen?
- Kom den før eller etter første gang du så porno?
- Hvem hadde seksualitetsundervisningen?
- Hvor søker du informasjon om sex?

Innledningsfase med Introduksjonsspørsmål:

- Moderator presenterer temaet, og bakgrunn for studien
- I hvilken alder så du på porno første gang?
- Har du forsøkt å snakke med en ikke-sexpartner eller venn, altså en lærer, forelder, helsesykepleier el. om sex? Hva har du spurt om/lurt på?
- I hvilken grad opplevde du å få svar på spørsmål?

Overgangsfase med overgangsspørsmål

- Tror dere det er greit for en ungdom på deres alder å snakke med en voksen om sex?
- Hvor tenker dere at ungdom på deres alder lærer mest om sex? Gjerne flere steder.
- Lærer ungdom på din alder noe (nytt) fra porno?
- I hvilken grad er det som skjer på porno overførbart til det virkelige liv?

Hovedfase med nøkkelspørsmål med Kompliserte og sensitive spørsmål

- Tror du ungdom på din alder får lyst til å prøve det de ser på porno? Hvis ja, tror du de spør partner først? Og hvordan blir det mottatt? Har du kanskje selv spurt eller blitt spurt? Hvordan var det? Hvor lett er det å si ja/nei?
- Trenger unge å ha undervisning rundt mellommenneskelige relasjoner i skolen?
- I hvilken grad tror du ungdom på din alder bruker porno som inspirasjon til eget sexliv?
- I hvilken grad tror du porno påvirker den seksuelle aktivitet med evt. partner? Eks. Gjør de ting de ellers ikke ville gjort fordi de har sett på porno?
- I hvilken grad tror du ungdom på din alder opplever å være «avhengig» av porno?
- Opplever dere at pornoen påvirker ungdom i deres alder sitt forhold til andre i andre situasjoner enn i seksuelle relasjoner? Gjør det feks. noe med deres syn på kvinner/menn? Stereotypier el.

- Opplever du at pornoen gjør noe med dine holdninger til andre?

Avrundingsfase

- Er det noe negativt/positivt med porno?
- Trenger vi seksualitetsundervisning i skolen? I så fall på hvilke områder?

Avslutning

- Er det noe mer dere ønsker å tilføye?
- Hvordan har dette vært?
- Hvordan oppleves det å avslutte her? Er det ok?
- Dersom noen har behov for å snakke noe om dette, eller annet videre, så kan dere ta kontakt, så kan jeg videreformidle det til en kontaktperson/evt. ta kontakt med helsesykepleier på skolen deres, helsestasjon for ungdom el.

Vil du delta i forskningsprosjektet ”Porno – til forlystelse og besvær”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å *undersøke hvordan konsumering av porno påvirker ungdoms seksuelle helse*. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Det er mange som synes seksualitetsundervisningen i skolen er for dårlig. Vi vet også at mange unge i Norge ser på porno. For mange er porno der de lærer mest om sex. Formålet med denne studien er å undersøke hva ungdom selv tenker om sin konsumering av porno, og hvordan det påvirker deres seksuelle helse.

Prosjektet er en masterstudie i sykepleie med et kommunehelseperspektiv.

I studien vil jeg gjennomføre tre fokusgruppeintervjuer med 6-8 deltakere i hver gruppe. Det vil være én gruppe med bare jenter, én med bare gutter, og én blandet gruppe. Alle deltakerne er over 16 år, og har sett på porno.

Forhåpentligvis vil studien også kunne bidra i arbeidet om å forbedre seksualitetsundervisningen i den norske skolen, så den blir mer relevant for ungdom.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

VID vitenskapelige høgskole er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du blir spurt om å delta fordi:

- Du er over 16 år og går på videregående skole i Oslo
- Du har sett på porno
- Du har blitt spurt av helsesykepleier på skolen din om du kunne tenke deg å være med i denne studien eller
- Du har lest om studien på sosiale medier og ulike nettplattformer, og meldt din interesse til undertegnende direkte. eller
- Du har blitt spurt av en venn/venninne som inngår i kriteriene over.

Hva innebærer det for deg å delta?

Dersom du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du stiller til et gruppeintervju med 5-7 andre ungdom. I intervjuet vil jeg stille alle deltakerne i gruppa åpne spørsmål, og jeg håper vi vil få en fin samtale. Intervjuet vil vare ca. 1-1 ½ time. Det vil være meg selv, og en annen voksenperson (en fasilitator), tilstede under intervjuene. Intervjuet vil bli gjort lydopptak av intervjuet. Intervjuet vil bli transkribert, altså skrevet ned, før lydopptaket slettes.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil bli anonymisert. Det

vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- *I tillegg til undertegnende, vil min prosjektveileder ved VID vitenskapelige høgskole, Kari Glavin ha tilgang til data.*
- *Min fasilitator vil være tilstede ved intervjuene og ta notater, men jeg vil selv transkribere alle lydopptak.*
- *Navnet og kontaktopplysningene dine vil erstattes med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data». Datamaterialet vil jeg oppbevare innelåst og kryptert.*

Du vil være anonymisert i oppgaven og vil ikke bli gjenkjent.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes ca. Juni 2021. Alle personopplysninger, lydopptak og andre notater vil da slettes.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg? Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra VID vitenskapelige høgskole har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- VID Vitenskapelige høgskole, Avdeling Diakonhjemmet ved professor Kari Glavin, e-post: kari.glavin@vid.no, tel.: +47 97094206

- Camilla Rørtveit, e-post: allimac_1@hotmail.com, tel.: +47 91822557
- Vårt personvernombud: NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

professor
Kari Glavin

student
Camilla Rørtveit -----

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «*porno – til forlystelse og besvær*», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i *fokusgruppeintervju*

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. *Juni 2021*

(Signert av prosjektdeltaker, dato)